МАРША ДОАГIАЛДА, ДАГЕСТАНЕРА ХЬАЬШИЙ!

ШОАТТА, 1 июль, 1967 шу. № 77 (4402). Мах 2 кеп.

Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

Дика къахьег хьекха касарах Iобилла мукх хьалъэца болабеннача Гудермесски района «Дружба» яхача совхоза комбайнера Масаевси шофера Сакаевси.

Фотокорреспондента Н. Кобиашвиле даьккхача сурта тIа вайна бIаргагу бункер йоассаеш воалла комбайнер Масаев Iандеи ялат дIакхухьа шофер Сакаев Шади.

ШАКIА САННА ЦIЕНА, БОЛАТАЛ ЧIОАГIАГIА

Укх деношка КПСС ЦК июньски Пленумо тIа а нийца аральнай «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу» дизарах йола КПСС Центральни комитета Тезисаш. Цу доархIамерча документа тIа итогаш ю советски халкъо хьабенача турпала наькъа, керда общество хьалъеш ленински парте кулгаллара Iалаьмате йоккха опыт йоаших, иштта дIахо дегIаахара декхараш а белгалдоах. Уж Тезисаш дег чура къоабалъеш тIаийцай дерригача советски халкъо.

Революци хинначул тIехьагIа хьамсарча парте кулгалца советски халкъо кхоачашдаьча турпала гIулакхех цаI да вай мехкарча халкъашта юкъера ленински доттагIал чIоагIдалар. Алхха социализма мехка мара хила йиш йоацаш да цу тайпара хIама. Коммунистически парте даим йоакхо ю вай халкъий доттагIал дIахо чIоагIдара, дегIакхувлара. хIаьта из болх тоабара цахаддаш керда формаш а лех.

Цу хьакъехьа боккха доархIам болаш да вай республикашка хулаш дола литератураи искусстваи кIираш. Доккха Шей хиина чакхдаьлар дукха ха йоацаш хиина Нохч-ГIалгIайчени Къилбаседа-ХIирийчени литератураи искусстваи кIираш. Иштта чIоагIа безаме чакхдаьлар Дагестане хиина Нохч-ГIалгIайчен литератураи искусстваи деноша. ХIанз вайнига хьоашалгIа баьхкаб Дагестана литератураи искусстваи викалаш. Боккхача безамца, вежарий санна, тIаийцаб уж Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша. Доккха Шей да тахан вай республике. Дагестана литератураи искусстваи викалаша укх деношка республика къахьегамхошта гойтаргья шоай йоккха говзал. Сакъердаме я цар программа. Порръьиначa «Лезгинка» яхача ансамбла артисташа тайп-тайпарча моттигашка увттадергда сакъердаме концерташ, вайна хозаргья симфонически оркестро локха Дагестана композиторий тайп-тайпара музыкальни произведенеш, книжкаш дешаращца вIашагIбетталургба писателаши поэташи. Царна юкъе ва Ленински преме лауреат вола гIоралаьнна поэт Гамзатов Расул.

Тахан Дагестана йоккхача искусствах дувцаш хьоадалза Iелал къаьнача замал сурт. Революци хилалехьа паччахьа Россе юстара моттиг хиина Дагестан хIанз йоккха дегIаена промышленности механизированни юртбоахами йола республика а хиина дIаяттай. Иштта чIоагIа дегIаенай цун культура а. Хьалха вIалла профессиональни искусство йоацаш хиннача Дагестане тахан литератураи искусстваи боккха говзанчаш ба: писателаш, поэташ, драматургаш, композитораш, гIорбаьнна артисташ, иштта кхы а.

Вежарашха йолча Дагестанан Нохч-ГIалгIайчени юкъера доттагIал гаьннарча хана денз хьадоагIаш да. Вай халкъаш цхьана лийтад Советий Iаьдал доаккхаш. ПаргIато бахьан лоаттабаьча турпалерча къовсаме хьахиннаб вай халкъий дукха а турпалаш.

Тахан сийрда кхоане хьалъеш, вежарий санна, цхьана къахьегаш ба нохчий, гIалгIай, аварпаш, кумыкаш, иштта кхы а. Дукха ха я Грозней Махачкалай шоайла социалистически яхь лелаю. Грознера тайп-тайпара продукци кхоач Махачкале, хIаьта Махачкалера яр — вай республике. ЧIоагIа доттагIал лелаху Гудермесски Ножай-Юртен районаша Дагестански АССР Хасав-Юртовски районаца. Цу районий художественни самодеятельноста коллективаш шоайла хьоашалгIа ух концерташ увттадеш. Цу доттагIлено къахьегамхошта новкъостал ду хьалхашка латта декхараш дикагIа кхоачашдара, вахар сакъердамегIа хилийтара.

Цу тайпара масалаш кхы дукха а доаладе йиш я. Болатал чIоагIагIа да вай республикай халкъашта юкъера доттагIал. ЦаI да вай вахар, цхьа декхар да вай кхоачашдер. Тахан вай республике дIаолалуча Дагестана литератураи искусстваи деноша кхы а чIоагIдергда вай халкъашта юкъера доттагIал. Боккха доархIам болаш я цу тайпара мероприятеш. Цар гIо ду халкъаш дикагIа дIа-юха довза, цар культураш гаргакхувла, уж йIаьхегIа хилийта.

Коммунистически парте даим йоакхо яр бахьан долаш дегIаяьхкай чулоацам социалистически форма къамаш йола вай халкъий культураш. Уж дIахо дегIайоалаяра кхетамца пайда эца беза литератураи искусстваи деноех. Вай декхарийла да литературеи искусствеи вай заман декхараша дIадеххача тайпара дегIайоалаяра проблемаш ювцаш кIоаргга дIа-юха дагадовла, дикадар дIа-юха эца. хIаьта кхоачамбоацараш гучалаха.

Укх тIеххьарча хана литератураи искусстваи кIираш чакхдахар бахьан долаш вай республика литератураи искусстваи болхлой а, хIаьта дукххача зрителий а торо хиннай вай доалахой, вошал долча республикай искусствага хьажа. Вайна гучадаьннад доалахошта дукха дика гIулакхаш карагIдийнна хилар. ХIанз вай республика искусства болхлой декхарийла ба дIахо Нохч-ГIалгIайчен литературеи искусствои дегIайоалаяра де мел дезар дара чIоаггIа уйла е.

Тахан Дагестански АССР литератураи искусстваи деноош вай республике дIадолалуча зийнахьа, дег чура доагIача дIайхача дешашца вай ях: «Марша доагIалла шо, деза хьаьший! Денгара денга чIоагIлуш, хозлуш дегIаухалда вай халкъашта юкъера ленински доттагIал!».

СОВЕТСКИ IАЬДАЛА 50 ШУ

ХАНАЛ ШИ КIИРА ХЬАЛХА

Грозненски «Дружба» яхача картонажни фабрика болхлошлакхача къахьегама толамашца чакхдаьккхад хьалхара ах шу. 15-ча июне денз тIабоагIача бетта чотах къахьегаш ба уж. Укх шин кIирах ялх бетта планах лаьрхIачул совгIа 35 эзар сома маьха продукци арахецаргья цар. Арахецача продукцега дIабоза мах лохбарах а эзараш сомаш пайда баьб паччахьалкхенна. Юбилейни шера цахаддаш социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа нов. Ибрагимова кулгалдеча переплетни цеха коллектив.

Д. МОРДОВИН.

ТАХАНАРЧУЛ КХОАНА ДУКХАГIА

Укх бетта 17-ча дийнахьа еррига продукци арахецара ах шера план кхоачашъяьй Грозненски кондитерски фабрика коллективо. Ер бутт бовлехьа планал совгIа арахецаргья 65 эзар совгIа сома маьха кондитерски изделеш. Арахецача продукцега дIабоза мах лохбарах укх шера паччахьалкхенна кходаь ахча 43 эзар сом да. Къаьстта дика къахьег Павлова Ольга Ивановна керте латтача карамельни участка коллективо. Цо кхы а хьалха кхоачашъяьй ах шера план.

О. ВАСИЛЕНКО.

ЯЛАТ ЧУЭЦА БОЛАБЕННАБ

МалгIабика района боахамий цхьайолча бригадашка самардийнахьа болабеннаб мукх чуэца. 28-ча июне совхозашка ялат чуэца болабеннача хьалхарча деношка из болх миштта вIаштIехьбаьккха лелабу хьожаш хилар тха рейдови бригада.

Делкъа хана «Ингушский» совхоза йиълагIча отделеневча шоллагIча бригаде мукх хьокхаш пхи комбайн яр. ШоллагIа зи дар цар из гIулакх дIадолалаь. Хьалхарча дийнахьа Умаров Нураде комбайн кхай тIа гобаьккха йоаллаше еха дIаэттар. Цун керда «полотно» эшар. Уж совхозо ханнахьа Iалашдаь даларе цу сахьате кхай тIа цIена дар дIаделла юха болх бе волалургвар Нуради. Бакъда, уж совхозе цу хана доацаш дар. ХIанз а болх бе юха араваьннавацар из.

Бригадо декхар тIаийцадар хIара гектара тIара 17 центнер мукх кхебе. Цар хIанз чуэцаш бар 19 центнерага дIакхоач.

Даа хIама механизатораш болх беча хьатIакхухь.

Цу совхоза цхьоалагIа отделени. Хьалхарча дийнахьа мукх хьакха цхьа комбайн араьннаяр. хIаьта вокхар делкъел тIехьагIа мара дIаболабаьбацар болх. Укх отделене кхебаь мукх «Дагестанский» яхача фух ба. Из фу дика хьувкь, цхьабакъла Iобужаш хул из мукх. ТIаккха укх отделене кхебаь мукх а цхьалолча даькъе Iобижаб. Болх дIаболабаьча дена комбайнаша хьекха баьнна мукх 60 гектар мара бацар.

Мукх хьекхача кхай тIа кацаш дус. ХIара квадратни метр лаьтта кхоъ-биъ ка бус. Бахьанаш тахка гIертача цхьана комбайнера хезера тIехьа улгтоха деза йоах канаш Iолегаргдоацаш. ТIаккха шоллагIча мотовилашта лерттIа регуляци е еза, хIаьта отделене агронома Гандалоев Iийсайна хац кхашка ялат ца дисийтара де дезар фул. Цхьаккха комбайн Iодийша ялаташ цIена кханикара чуэцара приспособленеш йолаш яц.

Мукх хьоккхаш йоахка комбайнаш цхьоалагIча лаьгIъяьча скоростах дел. ХIара сахьата 3 километр мара никъ бац цар. Комбайнераша нормаш кхоачашъяц.

Бригада стане пхи комбайн латт хIам ца деш. Царех кхоъ ялаташ хьоккхаше оарларгдолаш кийчъяь я, йоах — бригадира Яндиев Хьажбикара. Вож шиъ «полотнаш». кхыдола доадам боаца хIамаш эшаш латт. Ховш дац кхыча бригадашка санна мукх хьоккхаше оардаш укхаза чу хIана эцац.

Берригa отделене чуэца беза мукх 300 гектар ба. Нагахьа санна из сихагIа чуийца ца боале кхашка касарах улла мукх талхаргба.

Е управляющеца е агронома е бригадира бригадо тIаийца декхараши, плани дагаягIацар. Иштта ховш дацар хIара комбайнера баь болх мелаб.

Ялат кхедаь участкаш гонахьара аьхкаяц.

Совхоза централни усальбе кхы а тоаеш йиъ комбайн я.

Массайолча бригадай юкъара хьетт хIанз асфальт буллаш мара яц. Из болх тIехьабоах «Сельхозтехника» СМУ гIишлошъераша. Тхо цига долча хана саг вацар укхаза асфальт буллаш.

«Алханчуртский» совхоза кхоалагIа отделени. Укхаза мукх 1115 гектара тIа кхебаьб. 300 гектара тIа фуна дIабийна бар боацаш кхыбола берригa мукх хьайбашта доакъара лаьрхIа консерваци ергйолаш ба.

Мукх чуэца самардийнахьа болабеннаб отделене. ХIанз мукх чуэца участок 97 гектар я. Мукх хьоккхаше оард. Пхи комбайн я мукх чуэцаш. ТIаийцача декхарех гектара тIара 18 центнер мукх чуэца мара ца безача 22 центнер я юкъера лаьрхIача хIанз хьахулар.

Кхаь дийнахьа берригa мукх чуийца зарга тхо, йоах отделене агронома Гетагажев Борис.

Ялаташ чуэца ца йолаеннача отделенешкара комбайнаш укхаза болх бехьайоалаергйолаш я.

Мукх чуийца боаллаше мукъаьнна участок аьха а аьха цига борц дIабелерхIаш ба укхаза.

Кхашка комбайнаша аьрда ялат дIаозаш бархI автомашин я, цхьабакъда цхьайолча хана цар кхувц лерттIа из болх бе. Лафеташ йолаш я боахаме, бакъда уж кхыдола балхаш деш я. Царех цхьаяраш цигара хьа а яьха ялат чуэцача хьожае еза.

Хьалхе оттам баь механизатораша ховш да норма кхоачашъяьчун пхи сом луртхилар. Из дийнахьа 25 тонн ялат аьрдачо эцаргда. ХIаьта 30 тонн аьрдачун 10 сом хьожаду. Кхача кхай тIа хьакхухь комбайнерашта.

ХIанз латта ха тешаме яц. Йоачанг хила мег. Цудухьа цхьаккха сахьат зехьа ца доадеш деррига низаш оарцагIа лаьха сихагIа ялат чуийца бовла беза механизатораш. Цар къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхара хьалаш вIаштIехьдаха деза, новкъарлеш дар сихха дIадаккха деза.

Сердало газета рейдови бригада: М. МЕРЖОЕВ, «Ингушский» совхоза механизатор, А. ХАРСИЕВ, районни редакце болхло, С. МАЙСИГОВ, «Сердало» газета собкор.

Форда талгIеш санна теркаш латт «Шалинский» яхача совхоза кхашкара диза мукха канаш. Шаьла районни контрольно-семенной лабораторе йоккхагIа йола лаборантка-инспектор В. Ф. Арбузоваи «Шалинский» яхача совхоза шоллагIча отделене агроном Х. Усумови мукха канаш хьакха мегаргдолаш кхаьчадий хьожаш бе.

Сурта тIа: лаборантка В. Ф. Арбузоваи агроном Х. Усумови.

Н. Кобиашвиле сурт.

СВЕКЛА ХУВКЪАЕРГЬЯ

Массехк шу да со шекара свекла кхею звенона кертте латта. Тха звено шекара свекла кхее йолалуча хана балха опыт яцар тха, агротехника бокъонаш дика йовзацар, цудухьа оаха кхебеш хилла хьувкъам а лакха бацар. Бакъда укх тIеххьарча шерашка тоаленнад тха гIулакхаш. Масала, дIадахача шера звенос лелача шекара свекла ткъаь гектара тIара юкъера лаьрхIача 383 центнер яьккхар.

Къаьстта дика къахьег оаха укх юбилейни шера. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 390 центнер шекара свекла яккха дош деннад звено коллективо.

Из дош кхоачашде атта дац, из кхетадеш юххьанцара тхоай деррига низаш тIадахийтар оаха лакха хьувкъам кхебара.

Агротехника бокъонаша дIадеххача тайпара гурахьа дIадув кIа кхедаьча лаьтта дIаюв оаха шекара свекла. Шекара свекла дIайийра гурахье кийчдаьча лаьтта, хIана аьлча, бIаьсти аьхача лаьтта дIайийна свекла дика хьувкъац. ЛоархIаме да эзба лаьтта оаххаше а удобренеш товсар. Цу гIулакхо дикка хьувкъам лакхбу, свеклаца хургдола шекар дукхагIа хулийт. Белгалде деза минеральни удобренеш тхона маэшна хилар. Цудухьа из гIулакх дика леладу тха коллективо.

Тхоай берригa низ тIабохийт свеклана лерттIа гIулакх дара: ханнахьа культиваци ю, тIаккха из нийлхъеш оасар ду. Лоацца аьлча агротехника бокъонаша дIадеха деррига а гIулакхаш ду шекара свеклана тха йоккха опыт йолча свекла лелаераша.

Свекла чуэцара балхаш поточно-перевалочни хьисапе ду. Эггара хьалха чуэца йолаю оаха лордаш маьлхара яха свеклаи овлаш доаккхагIа дола свеклан. ХIаьта лаьттара хьаяьккха свекла сихха заводе дIайохьийт.

ХIанз шекара свеклана шозлагIа оасар деш да тхо. Из болх беча къаьстта белгалбаьннаб Л. Вашаева, Т. Ильясова, иштта кхыбараш а.

Юбилейни шера тIаийца лакхара социалистически декхараш кхоачашдара деррига а гIулакхаш дергдолаш я тха звено коллектив.

М. МАГОМАДОВА,
Ачхой-Мартана района «Орджоникидзевский» яхача совхоза шекара свекла лелаеча звено кулгалхо.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМ

«Красноармейский» совхоз дукхагIча даькъе хьакхарч лелаю боахам ба, цхьабакъда, цул совгIа доахан а лелалу цо. Шурий-товарни шин ферме лелалеш 1620 бежан да совхозе, царех 630 етт а болаш. Дулх дакхарен паччахьалкхенга дохкарен 1967 шера хьалхарча ах шера план дика кхоачашъяьй тха совхоза хьайбаш лелалераша. Гурахье а дена хьа а хержа доахан доажадара аьттув болашагIа хургйолча моттигашка мошача конвейера лаьрхIа дIадийра гураха дув кIа, мукх, кен. БIаьсти хьама яьллинге а шоай хан-ханнахьа ювш доаханна тоъал хургйолаш дIайийра бIаьстан юкъера культураш.

Доаханна мел доакъараш эшаргда хьожаш лоархIамаш дир зоотехникашеи фермай заведующешеи. хIаьта царга а хьожаш дIайийра агрономаша культураш. доакъараш доацаш доаханга вIалла ха ца яккхийтари мошача доакъарийна лаьрхIа дIайийна культураш кхашка къа ца ялийтари духьа. Доакъарий база цу тайпара вIаштIехьъяьккхача доаханна бIаргчача шера цахаддаш даа доакъараш а хул, шура яккхара планаш тIехкхоачаш а ю.

Хьалхарча ах шера тха совхозо планах йохка езаш хиннар 4200 центнер яр. хIаьта совхозо 13-ча июне кхоачашйир паччахьалкхенга шура йохкара ах шера план, 4210 центнер дIа а енна. Иштта кхоачашъяьй еррига шура яккхара план а: планах 5600 центнер мара яккха ца езача метте, хIанзле яьккхар 5671 центнер я.

1967 шера 20-ча июне кхачалца хIара кхоабача Iаттагара 1003 килограмм яьккхай, ах шера планах яккха езар 900 килограмм мара йоацача.

Укх юбилейни шера къаьстта дика болх барца белгалъяьннай № 2 йолча отделене шурий-товарни ферма (бригадир Мусаев Сайдахьмад). Цу коллективо 5-ча июне кхоачашъяьй ах шера шура яккхарен паччахьалкхенга йохкарен план. Къаьстта белгалдаха дог доагIа шоай къахьегамца совхоза хьайбай боахамера планаш кхоачаши тIеххкоачаши елга Iалашдаьча башха дикача къахьегамхой — доаркай толамаш. Царех я шера планах 1800 килограмм яккха езача метте, хIанзале а хIара кхоабача Iаттагара 1320 килограмм яьккха Хамидова Тамара, шера 1700 килограмм яккха езача, 1258 килограмм яьккха Расуева Асма, планах шера 1750 килограмм яккха езача, 1120 килограмм яьккха Мусаева Мария, ах шера планаш 140 процент кхоачашъяь Вацуева Зара, Агуева Яха.

Уж деррига толамаш хьайбаш леладерий ерригача коллективо шоай хьинар ца кходеш къахьегарах, хьайбаш кхоабача, лелаеча, царна гIулакх леча зоотехнически ветеринарни ерригa бокъонаш йизза кхоачашъярах даьхад.

Шоай къахьегама толамаш Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара хетаду тха совхоза къахьегамхоша. Уж дог тийша ба шура яккхарен паччахьалкхента йохкарен шера план 1967 шера 7-гIа ноябрь хьатIакхачалехьа шоаш кхоачашъергхиларах.

А. ДАУТОВ,
Урус-Мартана района, «Красноармейский» совхоза керттера зоотехник.

ПАРТИЙНИ АКТИВА СОБРАНИ

Самардийнахьа Грозне, КПСС обкома партийни просвещене ЦIагIа Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи партийни организацей актива собрани хилар. «КПСС ЦК июньски Пленума итогехи областной партийни организаце декхарехи» доклад йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара **С. С. Апряткина.**

Пренеех къамаьл дир новкъосташа **Латышева** — КПСС Грозненски горкома секретара, **Ахматовас** — Нохч-ГIалгIай писателий союза правлене председателa, **Баснакаева** — Шалински райисполкома председателa, **Асхабалиева** — Октябрьски райисполкома председателa, **Паршина** — тIема гIулакхдечо, **Потоковас** педагогически института доцента, **Дарогочинске** — ГрозНИИ директора, **Костоева** — ДОСААФ республикански комитета председателa, **Кириллова** — ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара, **Ведерникова** — Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода оператора. Цар белгалдаьккхар республика коммунисташа а берригача къахьегамхоша а ЦК Пленума решенеши Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизарах йола КПСС ЦК Тезисаши чIоаггIа раьза а болаш къоабалъеш хилар.

Собране тIаийцар «Юхерча Малхбоале Израила яьча агрессеца дувзаденна йолча Советски Союза политиках» бола ЦК Пленума соцам къоабалъеш йола резолюци.

Собране могадир партийни организацешта КПСС ЦК Тезисашта шерра пропаганда елга. Гулбеннараша дош делар КПСС Централни Комитета Нохч-ГIалгIайчен коммунисташа мехка экономически обороних низ чIоагIбара шоай хьинар кхоадерг ца хиларахи Советски Iаьдала ах бIаь шу-дузача денна коммунизм хьалъеча доахача кердача толамашца накъагIоргхиларахи.

ВЕЖАРИЙ ВIАШАГIКХЕТАР

Селхан Дагестана хьаьший тIаэцаш бар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой. Орджоникидзера Грозне боагIача тракте массанахьа а гуш да «Марша доагIалда, Дагестанера вежарий!», «ЧIоагI а лулла массала даха а дахалда Дагестанен Нохч-ГIалгIайчени къахьегамхошта юкъера доттагIал!» яха транспаранташ.

Делкъел тIехьагIа кхо сахьат даьлча вай республика доазон тIа кхоач Нохч-ГIалгIай республике дIахьош долча Дагестана литератураи искусстваи деношта юкъе лакъа лоацарий машинай колонна.

Дагестана хьаьшашта накъабаьхкаб КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь **Х. Х. Боков,** республика культура министр нов. **Татаев,** республика писателий Союза правлене председатель нов. **Ахматова,** вай республика литератураи искусстваи деятелаш, партийни советски болхлой, Наьсарен, Сунженски районашкара баьхка къахьегамхой.

ДIайха моаршал а хоатташ боккхача безамца тIаэц накъабаьхкараша Дагестанера хьаьший. Шоаш безаме тIаэцарах республика къахьегамхошта баркал аьлар КПСС Дагестански обкома секретара нов. **М. А. Джабраилова.**

Грозне чукхоачача хана дукха нах гулбеннаб хьаьшашка моаршал хатта. Укхаза хьаьшашка моаршал хоатташ къамаьлаш дир Грозненски горисполкома председателa нов. **Истомина,** Социалистически Къахьегама Турпала нов. **Ведерникова.**

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕ ЛЕРХIАШ БА

Советий Iаьдала 50 шу дизара сийленца накъабахара хьинаре къахьегаш ба лоамашка уллача Ножай-Юрта района Шерипов Асламбека цIерагIча юртбоахама артела колхозхой.

Района эггара йоккхагIйолчарех я из колхоз. Укхаза ши эзар гектара тIа йийнай тайп-тайпара юртбоахама культураш, цу даькъе 1100 гектара тIа кIа а дувш. Растеневодствага хьежжа дебалу укхаза юкъара хьайбаш а. ДегIаух цар продуктивность. ХIанз цхьа эзар бежан да колхоза доалахьа.

Кхаши хьайбаши лелалераша шерра къовсам боаржабаьб боахама экономика лакхъяра. Юбилейни шера растеневодстваи хьайбайи продукташ совъяхара лакхара социалистически декхараш тIаийцад колхозхоша. ХIара гектара тIара кIа 20 центнер, 164 гектарах хIаране тIара 11 центнер гидуаргаш, ши бIаь гектарах хIаране тIара 20 центнер хьажкIа яккха лерхI цар.

ХьажкIа, гидуаргаш, новраш ду сорго, кхыйола культураш дIаера план тIехкхоачашъяьй колхозо.

Къаьстта теркам тIабохийт боахама боккха пайда лу юртбоахама лоархIамера культура — тхьамка дIадера. Планах ткъаь пхиъ гектар дийрхIача ткъаь пхийтта гектара тIа дIадийра тхьамка.

ХIара гектара тIара шийтта центнер тхьамка кхеле дош деннад колхоза тхьамка лелалераша.

ХIанз деррига низаш тIадахийтад колхозхоша бIаьстан юхье йийнача культураш гIулакх дара. ХьажкIана, гидуаргашта, новраш деча сорго на хьалхара оасар даь баьннаб колхозхой укх деношка.

Оасар деча хьинаре къахьегаш лакхара хьоккхамаш гойтар Нохч-ГIалгIай Лакхехьарча Совета депутата Абуязидова Букус кулгалдеча звенос. Шоаш лелаеча участка тIа чIоагIа хьувкъам кхебара къовсам лоаттабу звено членаша. Ялатийна лаьрхIа хьажкIа дIайийнача ткъаь гектарах хIаране тIара 42 центнер, гидуаргаш 13 центнер яккха лерхI цар. Агротехнически дикача хана хьалхара оасар даь а баьнна хIана шозлагIа оасар деш ба звено членаш.

— Хьинар ца кходеш оаха хьийгача къих хьахинначо дог гIоздоах тха хIанз, — йоах колхозе хьалха латтача звеньевалс Абуязидовас. — ТIаийца декхараш тхона толамца кхоачашдулургхилара тешал да тха таханара кхаш.

Иштта яхье хьалха латташ тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара колхозхошта шоашкара хьоккхам гойташ хьабоагIа звеньевойш коммунисташ Синиев Илман, Ицмулаева Залуба, Тимирбулатов Асхат, кхыбараш.

Ханнахьен дикеи кийчо йир колхоза механизатораша ка бола ялаташ чуэцара. Ялат чуэцаргйола помещенеш кийчъяьй. Таразаш, ялат дIаувзара хьакъоастаяь машинаш тоаяьй.

— Итт дийнахьа ялат чуийца довла дага да тхо, — йоах колхоза председателa Канзиев Дугас. — Паччахьалкхенга пхи бIаь тонн ялат дохка декхар тIаийцад оаха, из плана заданел кхоза дукхагIа да.

В. МАГОМГАЗИЕВ.

ДАИМ ДАХАЛДА, ЧІОАГІЛУЛДА ВАЙ

ЦХЬАТАРРА БОКЪОНАШ ЙОЛЧА ХАЛКЪИЙ ДЕЗАЛЕ

Р. ЭЛЬДАРОВА,
Дагестански АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель.

Ах бІаь шу хьалхагІа Октябра маьлха кІал. Коммунистически парте байракха кІал социальни къамаш Іазапах мукъа а даьнна, къелаи боадонен кІалхара а даьнна, бокъонца бола шоай кхела дай а хинна дІаттал Дагестана халкъаш.

Сийлахь-боккха Октябрь мара бац дуккхача къамех латтача Дагестана халкъашта керла вахар дІадоладаьр, цар къамаш юхадийндаь бокъонца йола бІаьсти а хинна дІаьттал. Тахан, цу сердалоно тхона башха-дика сом беннача хана, баркал оалаш дуц оаха вай Даьхен деррига халкъаша деца вежарашха долча новкъостах.

Сийлахь-доккхача эрсий халкъа вникалашца цхьана Сергей Миронович Кировца, Серго Орджоникидзеца, Оскар Лешинскеца, Борис Шеболдаевца, революционерашца — дагестанашца Махач Дахадаевца, Уллубий Буйнакскеца, Кази-Магомед Агасиевца, кхычарца цхьана тха латтан тІа Советски Іаьдал бахьан долаш шоай са ца кхоаш къовсам доаттабаьб нохчаша а, гІалгІаша а, хІираша а, черсаша а, балкхароша а.

КІезига хиннабац Къилбаседа Кавказерча доаллахарча вежарашха долча халкъий паргІато бахьан долаш шоай са ца кхоаш иштта къовсам доаттабаь дагестанаш а. Оаха доккхал ду къовсаме чІоагІленнача, хаьлоний тохкамах чакхдаьннача халкъий сийлахь-доккхача цу доттагІалах. Тахан гІад ца даха йиш йоацаш селлара чІоагІа тоалаьд цо вай хІама.

Эрсий болхлой классо, цкий авангарда — большевикий парте тІахьехамах, вежарий новкъостала кулг кховдадир Дагестанага, новкъостал дир йохаьб аьколаш, фабрикаш юхаметтаоттае. Дагестане доаццача хана промышленноста керда объекташ хьалъе. Нагахьа санна 1913 шера Дагестане ахкуставни хьисапера 76 предприяти мара хиннаеце. 1939 шера яр паччахьалкхен промышленноста 300 предприятии колхозно-кооперативни промышленноста бІаьш предприятеши. Керда хьалдаьд машинашъер, мехкдаьтта, газови, химически, металлах оатхалашъер санна дола промышленноста доакъош.

Республика экономика сихагІча темпашна дегІаихай тІом дІабаьннадчул тІехьагІарча шерашка: болх бе йолаенцай Чиркатарски ГЭС, эксплуатаце дІаеннай НегІий аренашкара Іадаьмате дукха мехкдаьтта доалла моттиг, хьатье йолаяьй низ бола Чиркейски ГЭС.

Республике Іадаьмате доккхий хувцамаш хинад укх тІеххьарча шерашка. Дагестана промышленность семилетка план хадал хьалха кхоачашъела Іалаш а даь, промышленни производства боарам шозза лакх а баь. Укх пятилетке тІа-тІа дукхагІа лакхъеш я темпаш.

1966 шера план беррига боарамга диллача а иштта продукце дукхагІа дола доаохІамера тайпаш арахецарга диллача а тІехкхоачашъяьй. 1965 шерана кийбйича 14 процент дукхагІа арахийцай из. Планал совгІа арахийна продукци 16 миллион сома маьха я. Къахьегама овсарле 1965 шераца кийбйича, 7,8 процент лакхъейнай. Республике сихагІча темпашна дегІанхал мехка технически прогресс хьахьокхаш дола промышленноста доакъош. 1965 шерарчул 30 процентагара 50 процентага кхачалца дукхагІа арахийцай продукци мехкдаьтта доахачен газовии, химически, электротехнически, энергетически доакъоша.

Тха промышленносто даьха толамаш — из да республика болхлой класса авангарда, советски Дагестане хьалкхийнача цуй технически интеллигенцена карагІдаьнна хІама. ХІача республике болх беш я 10364 дипломированни инженери техники а волаш 91823 болхло чулоацаш йола промышленноста, транспорта, гІишлошъяра 283 предприяти.

Республика промышленноста, транспорта, боввама предприятей коллективаша Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийна яьржача социалистически яхьа юкъе а яха. Советски Іаьдала юбилейни шу къахьегама кердача толамашца белгалдакха а гІерташ, шоай кхоачамийн торонийн доархІам а бь, социалистически декхараш тІаийцад 1967 шера итт бетта паччахьалкхен план 25 октябрь хьатІакхачалехьен шера план 24 декабрь хьатІакхачалехьен кхоачашъе а лакха производствени хьокхамаш даха аьнна.

Республика предприятеша декхар тІаийцад революци хилалехьарча Дагестане бІарчача шера ец хиначул дикка дукхагІа продукци 1967 шера планал совгІа хьае, аьнна.

Алхха укх тІеххьарча шин — кхаь шера республика промышленноста продукци, цу даькъе эггара кердагІа йола хьалха латта цун техника а яйзай Иран, Болгари, Румыни, Венгри, Инди, Югослави, Индонези, Гана, дукха кхыдараш санна долча мехкашта.

Гишлошъерий планехи декхарехи республика городашка хьалдергда 90 эзар квадратни метр чуІе моттиг йола цІенош, е цхьана даьрхІача революци хилалехьарча Дагестана еррига городашка — Темирхан-Шура, Порт-Петровске, Кизляре, Дербенте, Хасой-Юрта — хиннараш миссел хІана дац аьнна.

Алхха укх цхьан шера паччахьалкхен планахи инициативни гІирсаш дара планехи республике хьалъергья 30600 дешархочоа моттиг йола школьни зданеш, хІаьта уж кхозза дукхагІа хул революци яле Дагестане хиннарел, больницашкара моттигаш — 5-зза дукхагІа; хІаьта республике хьалъергйола клубаши культура дворецаши, библиотекаш, города боахамера объекташ, наькъаш, промышленни объекташ вІалла нийсъелга долаш а яц. ХІана аьлча цу тайпара гІирсаш революци ялехьарча Дагестане вІалла хьаллеш а хиннадац.

Юбилейни кийчо яра шерарча программах мероприятеш чакхъяха лаьрхІад городий боахамаш тоадара, бахача наха гІулакхаш дикагІа дара, къахьегамхошта кхетам балара гІулакх тоадара. Цу программа тІа оттадаьд республика къахьегамхой ийла кхоачашданза дисача декхарашта, КПСС XXIII-ча съезда решенеш, пятилетка шоллагІча шера планаш, юбилейни шера декхараш толаме кхоачашделга Іалашдара, промышленностен юрта боахамен лакха производственни хьокхамаш дахара, халкъа вахара материальни культурни боарам дІахо айбелга Іалашдара тІаерзаелга.

Советски Іаьдал латтача шерашка овлангара дена хувцамаш хинад юрта боахаме а. Юрта боахама социалистически реконструкця яро лоамярошка йиш хилийтар бІаьшеренашка тІехьабиса хилар дІадаккха. Юртбоахама производства къахьегама овсарлен продуктивности даим лакхъе йиш хулийташ йолча хьалха латтача техникаца кийчъяьй колхозаши совхозаши. Юрта боахаме хьалкхийнай юрта боахам чІоагІа айбе аьнна кердача пятилетке хьалхашка оттадаь декхараш толаме кхоачашдара деррига низаши опыти дІалуш йола колхозни производства организаторийи мастерийи башха-дика кадраш. Шерденнад дІадув лаьтташ, дийбадйжа. Шерра дегІаденад дІалоаца лаьтташ иштта чІоагІа шерденна йола сомийн комсийч бешамаш делаелга.

Хьанарах Іувдалуш доаккхар хьалха ахархочо - лоамарочо шийплат, къахьегама керттера кечалаш яр чІоагІа физически низ тІабахийта безаш хилла цели дахчан нухи. ХІанз республика къахьегамхошка я 7 эзар совгІа трактор, 1540 комбайн, 5 эзар грузовой автомашина.

Укх шин фактага хьежача ховргда республика юрта боахама къахьегамхоша даьха толамаш, царна карагІдаьнна хІамаш мел доккхий да: дІадахача 1966 шера паччахьалкхенга ялат дохкара план 169 процент кхоачашъяьй республико, РСФСР Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара кара тела 7 ЦІе байракх яьккхай, ахчан хьалхара премеш а эцаш.

Советски Іаьдал латтача шерашка Дагестански Автономни Советски Социалистически Республико доккхий толамаш даьхад культура дегІакхувлара даькъе а. ДІаяхача хана нийсъе хала йолаш, селлара йоккхий я цун масштабаш, хІана аьлча, культурни гІулакхашта геттара тІехьабиса мохк хиннаб Дагестан. Цига нагахьа хиннац советски школа, больница, культура учреждени, и. кх. дІ.

Революци яьлалехьарча Дагестане йоазув-дешар ховш 3 процент мара нах бацар Дагестане, хІаьта уж а доал деча классий викалех бар. Шоай йоазув дацар дукхача халкъий.

Цу баьлеча сурта юкъера къаьстта а къаьга гуш да культура дегІакхувлаш Дагестана халкъаша даьха толамаш. ХІара вицлагІа вола дагестанец дешаш ва укх шера.

Республика лакхерча дешара 4 заведене дешаш 15814 студент ва, юкъерчен специальни дешара 27 заведене — 1966 дешарахо, 1529 школе — 320 эзар школьник. Тха я Ілмай Академе филиал, Ілма-тохкама 7 институт, тха ва Ілмай 30 доктори 316 кандидати, тха я дукиха нах чухулаш 1136 библиотека, 270 клубни учреждени, 7 театр, 751 киноустановка, телестуди. Дагестана халкъий керттерча пхе меттала арадувлаш дола общественно - политически литературно - художественнии 2 журнал, литературни альманах, 6 областной а 41 районнии вІашагІтехаи я газет.

Больницешкарча менгей, доорий, хьехархой, дешархой, студентий дукхалга диллача капиталистически дунен дукххача мехкел тІех я Дагестан.

Революце мукъаьяьккхача Дагестана хьахьехад, кагий халкъаш боахами культурен дегІакхувла, коммунистически общество хьалъяр духьа доаттабеча къовсама юкъе шоашкара доагІаш дола хакъа лаца могадгІолаш хилар.

Из геттара дика хьахьокх экономика, Ілма, культура дегІакхувлача оаха даьхача толамаша, Ілмахой Х. Амирхановв, Р. Аскерханова, литераторий Э. Капиева, Р. Гамзатова, композиторий С. Агабабова, М. Кажлаева, артистка Б. Муразовай цІераш, новкрински пилхьай говзал, дагестански говзанчаша хьаю хІамаш йовз вай мехка яйза ца Іеш, цун доазонел гаьна арахьа я.

Сийлахь-боккхача Октябро Іалатен шариІатен гІабаех мукъаьяккха кхалсаг - дагестанка керда, кралера вахар хьаллеча хьинаре дакъа лоацаш я. ХІанз республике дац кхалсаго шийи доккха хьинар юкъе ца дохийташ дола боахамен культурен цхьаккха а дакъа. Белгалйоалаш я укх тайпара факт а: хІанзза, эггара тІехьагІа хиннача моттигерча къахьегамхой депутатий Советий хоржамашка 7042 кхалсаг хержар, республика Лакхехьарча Совете 178 депутатах — 75 кхалсаг.

1965 шера доккхагІа дола совгІат делар — Ленина орден елар тха республикана. ХІанз шин орден йоалл Дагестана байракха тІа. Цо тІахьех тхо коммунизм хьалъеча толамаш тахара.

ХІаьта, нагахьа санна, тахан, Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузади гаргакхоачаш латтача хана, хьалха хиннача къамий юстарча мехкашта хІанз карагІдаьннарех доккхал деш вай дувце, къаьсттача низаца белгалдаккха дог доагІа из Советски Іаьдало ше хьахиннача хьалхарча денношке а дена хьакхайкаьча къамийн народностийи цхьатаррарча бокъонех даьнна беркат хилар. Из да Советски Союзера деррига халкъаш цхьатарра бокъонаш йолаш хинна ца Іеш, массане а дерхІаш дола цхьа хІама кхоачашдар — коммунизм хьалъяр духьа доттагІал дола дезал санна дахаш къахьегаши хиларах хьахиннар.

Цудухьа шеко яц, вай мехкарча цхьатарра бокъонаш йолаш болча халкъий вежарий дезала юкъе Дагестана къахьегамхоша шоаш дегІаахаре дІахо кхы а доккхагІа толамаш доахаргхиларах.

ИРАЗ ДОЛА ВОШАЛ

Цкъа нийсделар сона Іуйрийна юа хІама Махачкале, делкъийна юар Грозне, хІаьта пхьера юар Орджоникидзе яь езаш. ТІаккха чІоагІа раьза воацаш хилар со массане а дерхІар дийнахьа кхозза хІама яа езилга хилара. Нагахьа санна дІазза юаш хиннадаларе. Нальчике хулга а вІашттІехьдарглар са...

Цу вІаший доалахарча автономни республикай йиъ городах — цхьан нанас ваь виъ воша тарлу сона. Уж тайп-тайпара ханаш яьнна я, цхьабакъда, царех малагІчун дукхагІа сий дергда-м хац сона. Лоаман наьха Іадалага эггара воаккхагІчун дукхагІа сий де деза. Цу вежарех ханна эггара воаккхагІвола воша — Орджоникидзе. Мегад хІаьта, дукхаезарца дебалу сий ду-кх аз хьа!

ХІаьта ханна зІамагІа яр аьнна иштта сий де дагІаций Грозне а! ХІаа. Из а я иштта хьаькъалах йиза, иштта къонахчал долаш, хІаьта со из ца езаш Іе а дац.

Нальчик хІаьта! Цунна тІа пецбаьннача лоаца а бенна латтийсаб лайша баьккха Эльбрус ше а. Из йиънегІа эггара къонагІа я. хІаьта къонал шийна къаьстта а безам тІаувзаш ма йий.

Махачкала! Хьо сайна дукхаезарах лаьца дукха стихаш язъяьй аз. ХІаьта нагахьа санна уж са даггахьара хиларах хьо тешаш яле, шозза дукхагІа кхы а язъергья. Хьа когашкахьа уллача Каспе иллеш долда са стихех. ХІаьта хьа керте латтача лоамашка кхера кхайкаро эзарза юха а кхайкадолда уж.

Виъ воша — воккха виъ доттагІа. Царех хІаранецига хила безам ба, царех хІаранеца додар-доагІар дувца лов...

Цхьаннене цкъа Париже хьаттар сога: «Фу куцехьа я хьо вахаш йола Дагестана столица — город Орджоникидзе?»

Аз жоп делар, со вахаш йола Дагестана столица Махачкала яхаш я, аьнна.

ХІанз дехкеваьннав со айса из аьнна. Дита дезар цо аьннача. Вайцига оалаш ма дий, хьа цІа да хьа доттагІий болаш дар, аьле. Махачкалерчул кІезигагІа доттагІий бац са Орджоникидзе а.

Редактора а дешачо а бехк ма боаккхалба сох сай доттагІа-гІалгІа Яндиев Жамалдин, мархІа волда хІанз са дог оттарах: сона дукхавеза из, ше вахаш йолча города цІи цкъаза Орджоникидзе, тІаккха Махачкала я моттадуш из хиларах.

Цу йиъ городо-вошас цхьанна а хана шоайла гІалат далийтадац. Е машарерча хана а, е тІемаш долча хана а. Шоашка мел дар шоайла декъ цар.

Грознерча драматургий пьесаш Махачкале увттаю. «Лезгинка» яхача дагестански ансамбла ше Грозне дІайовзийт. Махачкалинцаша Нальчике курорташка салоІ. Нальчикхой ахкан замалахьа форда пляжашка Махачкале ух.

ХІанззалца вІаший ше къаьстта бола доттагІала безам байра данза дола гІулакх — из футбол я. Цу даькъе «национализм» дІаьаькккхац ала йиш йолаш да. Укхаза беррига а шо-шоаш хьалхара моттиг лаца гІерташ ба.

Махачкале цхьа цІей деадеш Нальчикера венача викало аьлар:

— Шура дукха яхара йолча яхь моллагІа вале а вола цаІ тхоаел хьалха валар ловргда оаха. Фермашта механизаци яра гІулакха тІехьабусарех хилар а доалургда тхога. Цхьабакъда, дагестанцаш дукхабезара хьакъехьа цхьаккхе а тхоаел тІехьа валийтавац оаха.

Цунна тІатоха ловра сона вІаший дукхаезара хьакъехьа тІехьаюсараш вай республикашта юкъе йоацилга. Цу гІулакха еррига а хьалхарча моттиге латт.

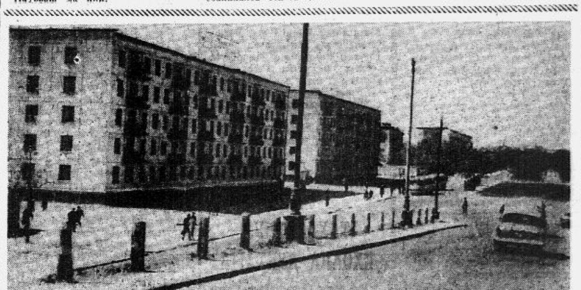
Нальчике вахаш ва са доттагІа — поэт Кулиев Кайсын. Бокъала а башха дика я цун стихаш. Царел дикагІа деце, кхы вогІа дац цун дог а. Из цул шийла а дикагІа да. Письмош язара мекъал йоалл тхоах, поэтех. Укх статьях шийга язду письмо доархІадалара Кайсына. ХІаьта цунгара жоп дарга хьежаш а хургва со...

Йиъ город, виъ воша. Йиъ хинна а Іай хьоагІ? Вай хана цхьан дукха бераш долча цІен-даьга хьаттад, къонгий цІераш фуй хьа, аьнна. ТІакха тІелгаш вІашкалехка волавеннав из: «ВоккхагІвар — из Махьмад, тІаккха Сулейма, цул тІехьагІа Хьусен, тІаккха Хьажи...» кулга пІелгаш на теача цо, кулг а достадаь аьннад: «Кадрай отделе гІол хьай, цига ховргда хьона».

Городаш-вежарий вай мел я ха шоай безам бале, хьаэцал оаш Советски Социалистически Республикай Союза карт.

Маьрша дахалда шо, са вежарий, са доттагІий!

Шун Расул ГАМЗАТОВ.

МАХАЧКАЛА. — Дагестански АССР-а столица. Дукха да укхаза тІеххьарча хана хьалдаь а хьалдеш латта а къахьегамхошта чуІе лаьрхІа цІенош. Фотокорреспондента С. Шарипова даькхача сурта тІа вайна бІаргагу В. И. Ленина цІерагІча улице тІара керда хьалдаь цІенош.

КОММУНИСТИЧЕСКИ ХЬИСАПЕ КЪАХЬЕГ

Махачкалайнски вагонни депо — из я Дагестане а Къилбаседа - Кавказски машиннаькъатІа а эггара хьалхагІа коммунистически къахьегама коллектив яха сийлахьа цІи яьккха предприяти. ХІанз ер ворхІлагІа шу да из сий дола цІи тха вагонникаша лелаю.

Коммунистически къахьегама цІи яккхар духьа эггара хьалха яхь дІайолаяьр вагонашка хьожача воккхагІа волча осмотрщика Ильин Ивана смена яр, хІаьта хІанз из сийлахьа цІи лелаеш я 935 саг юкъевоагІаш йола 28 бригада. Коммунистически къахьегама цІи яккхар духьа къовсам доаттабу 500 саг чувоагІача кхы а 18 бригадо. Предприяте ерригача коллектива девиза а хинна, дукха хана дена дІаттад лозунг: «Массава а цхьаннена тІехьа, цаІ массанена тІехьа». Яхь лелаеча хана коллективизм, Іымерза хилар, вІаши новкъостал дар, къахьегамца коммунистически гІулакх хилар санна дола дика гІулакхаш Іомаду наха. Кердача тайпара беча балхо производственникашта юкъеяьхай къахьегам вІашгІехьбаккхарен вІаши леладеча гІулакхийн керда формаш.

Цу доллача хІамаша тха коллективага йиш хулийт доккхий производственни толамаш даха. Укх тІеххьарча шерашка депос ремонт еш йола вагонаш 30 процент гаргга дукхагІа хиннай. ВорхІ шера плани пятилетка хьалхарча шера заданеши тІехкхоачашъяьй. Массехк цифр йоаллергья вай производственно - финансовй хьокхамех. Балансах 333,3 эзар сома пайда хиннаб депона, цу даькъе планал совгІа — 148,5 эзар сома. ЧІоагІа маьхера гІулакх да. вагонашта ремонт еча къахьегама овсарле шера 5,9 процентий эксплуатаци яра 7,6 проценти лакхъяь хилар.

Социалистически яхьа условеш толаче кхоачашъярах 1966 шера II-ча квартале баьча балха итогашка а хьежа СССР машиннаькъий Министерства шоллагІа премий хьожаьяй депо коллективана, III-ча квартале баьча балха итогех Къилбаседа - Кавказски машиннаькъа тІа хьалхара моттиг, хІаьта 1966 шера IV-ча квартале дика болх барах СССР машиннаькъа Министерствай машиннаькъа транспорта болхлой профсоюза ЦК-аи карара кара тела ЦІе байракх а ахчан хьалхара преми а хьожаьяй.

Темпаш лаьгІ ца йолийташ болх бу вагонникаша укх шера а. Революционни цІейшта къахьегама дикача толамашца накъаухаш йола дика традиции хьал а лаьца, цар доккхагІа дола декхараш тІаийцад. ШоллагІча шера заданеш деррига хьокхамашта тІехкхоачашъе лаьрхІад вагонникаша.

Пхе бетта итогаша хьахьокх, вагонникаш, массаза а санна, шоай деша дай хилар. Производственни планаш дерригача хьокхамашта тІехкхоачашъяьй. 1967 шера 1-ча квартала итогех депо коллективана хьожаьяй СССР машиннаькъий Министерствай машиннаькъа транспорта болхлой профсоюза ЦК-аи карара кара тела ЦІе байракх а ахчан хьалхара преми а.

Къаьстта а дика толамаш доах пропарочни станце, чархаш тоаеча цеха, Махачкала-сортировочная яхача технически хьажара пункта, гІонна йолча цеха, кхыярий коллективаша.

Депос толамаш дахара ерригa къайле къахьегамцара, шоай декхарашцара наьха гІулакхаш овлангара дена хувцарах йоалл. Смелни нормаш кхоачаш ца яр, балха тІа брак яр коллективана юкъе эхь долаш гІулакх доархІ. Кхоачамбоацараш юхе а дита тІехбовла магац наха. Уж тайпа нах дукха ба депо, цхьабакъда, царех массехкне тайпан цІераш йоахаргья аз. Тха коллективо доккхал деш ва кузнец нов. Каплин, выварщик нов. Умаров, электросварщик нов. Мустафаев, каменщик нов. Кисляков, слесарь нов. Рамазанов, токарь нов. Алибеков, промывальщик нов. Расулов, проводник нов. Гасанов, дуккха кхыбараш. ТІех дика мах бу цар балха массаза а. Коллективе белгалдоалаш гІулакх да, квалификаци пахаддаш лакхъяр, коллективана шийна чухьа санна, иштта вузашка, техникумашка, болх беча кагирхой сайрийнарча школашка цахаддаш дешаш хилар. Декхар а даь тхоашта хьалхашка оттадаьд оаха 2—3 специальность Іомаелга. ХІаьта цо торо хулийт эшшача хана новкъоста когаметта дІаотта. Депо болх беш я хьалха латтача опыта школа, цига хІанзале а Іоманеннав 152 саг. Чакхйоахаш мероприятеш я цехий кулгалдеча кадрайи инженерно-технически болхлойи экономически знанеш лакхъяра. Хоза а хеташ белгалдаккха дог доагІа цистернаш юлаш Іаьржа болх беш хинна тха мугІарера болхлой ни. Грибов, Кузин, Головченко, кхыбараш, шоай говзал лакх а еш, сменай кулгалхошка кхоачаш лакхбенна хилар, промывальщиках Р. Магомедовх бригадир хиннав. Университеташка, институташка, сайрийнарча школашка заочно дешаро новкъостал ду болхлой сакхетам а говзал а лакхъяра, хІаьта цунах балха дика пайда а боал.

Массехк дош аргда аз тхоай рационализаторех. ДІадахача шера производствана юкъейихьай массехк эзар сома экономически эффект енна йола 59 рационализаторски предложени. Ілмай-технически общества (НТО) членаша Г. А. Ристереи, В. Я. Зоринеи ахавтоматически лини яьй шиппа чарх дІакхувларгйолаш, буксосъемщик вІашагІъеллай. И. Я. Болдыревеи, Г. А. Ристереи конвейер кийчъяьй тележкашта ремонт яра. Пропарочни станцерча насосенеа модернизаци яьй К. А. Дроботенкоси, Н. Ф. Заставскеи, и. кх. дІ. Соахка Кавказски машиннаькъа юкъейолаьяр вагонашка хьежареи ремонт яреи керда прогрессивни метод.

Цу тайппара, шийгара доагІа дакъа лоац тха коллективо городаша Махачкаласи Грознеи лелаеча социалистически яхьа юкъе. Тхо бокъонца кийча да юбилейни шера декхараш толаме кхоачашде а советски Іаьдала 50 шу дизара даха доагІача тайпара накъадаха а.

М. НАЦ,
Махачкалински вагонни депо керттера инженер.

Сийлахь - боккхача Октябра 50 шу дузача денна доккхийча къахьегама толамашца накъайода М. Гаджиева цІерагІча Махачкалински машиностроительни завода коллектив. ЦІаккха а шийн план кхоачаш ца еш Іийнаяц из. Дукха ба укхаза шоай низ а хьинар а ца чхоаш «коммунистически хьисапе къахьегаш бола нах. Царех ба укх сурта тІа вайна бІаргагу фрезеровщик Ю. Корябини (аьрдехьарвар) мастер Ю. Бижитуеви. Шоай сменни задани даим 130 — 140 процент кхоачашъю цар.

Ш. Мусаева сурт.

ИСКУССТВО — ХАЛКЪА

Дагестански халкъа музыка, илли, халхар — лоаман Мехка искусстве дуккхача тайпара, къаьгта шийн оамалера хьахинна хІама да. Дагестански халкъий исторена айхха ювзаеннача музыкальни ашараша, иллеша, халхараша дуккха я зама хьалха денз цар быта юкъе йоккха моттиг дІалаьцай.

Дагестана Іадаьмате йІаьхийча эпос юкъе къаьстта а белгалдувлаш да шоай паргІатои кхычарех тийша уллаш хІама доацаш шоаш хилийтари бахьан лоаман Мехка халкъаша кхычахьара тІаихача захватчикашцеи шоашта юкъерча шоаш теІазаьрашцеи доаттабаьча къовсамах дола, халкъашта дагадоахкараш а ловраш я кхайкадаьча сийлахьа цІераш хезача турпалех дола дувцараши иллеши.

Кавказ халкъий, цар даькъе Дагестана халкъий а музыкальнии иллейи фольклор Іадаьмате чІоагІа теркалъеш а цо гІозбоахаш а хинаб боккхагІа бола Россе поэташи писателаши, хьалхарча аргІанца Грибоедов, Пушкин, Лермонтов санна бола сийлахь-боккха литература корифееш а болаш. «Цу мехка кхача а сийлахь-доккхача а Іазамо, цун къонгий кІежйоахача вахаро а къонахчал долча поэзе а, — яздаьд В. Г. Белинске, — цу поэтий денал урувттадаьд шоаел тІех кхы йоаца сийлахь-йоккхий поэтически произведенеш хьаяра». Л. Н. Толстойс ший кавказски дувцараш тІа боккъала а башхен диплургдоанаши дуви лоаман халкъий творчествах лаьца. «Лоаманхой предаленеш поэзии, — яздаьд цо, — шоаш моргаш, кхы йоаца поэтически гандаш я».

Дагестана халкъа творчество къаьстта а чІоагІагІа дегІаенай Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци хинначул тІехьагІа. Республика территоре тІа хьахул дуккха а художественни коллективаш. 1935 шера бІаьсти Махачкале хьахул Дагестана халкъий иллеи халхареи паччахьалкхен ансамбль. Лоамашкареи аьлешкареи республика столице венача кхетам а талант а йолча иттех зІамигача сагахи йоІахи, фабрикий, заводий, чкъаьрий промыслай самодеятельноста коллективашкара къестабаьрех хьахилар ансамбла тІум. Хургбола артисташ иллеш даха, халхабувла Іомабаь ца Іеш, царна культурни кхетамаш дала дезар, йоазув дешар Іомаде дезар, чоалханера сценически говзал Іомае езар.

1936 шера ансамбла вахаре цхьа тІехдаьнна хІама хилар. Цу шера июнь бетта Москве эггара хьалхара Еррисоюзни хоровой искусства олимпиада хилар. Вай Даьхен массе а миІнигера ткъаьи итт ансамбль гулъелар столице. «Дагестана хореи халкъий инструментий оркестреи выступлени, — яздора центральни кепайоазон тІа, — хьалхарча сайрене дега эггара чІоагІагІа тоам беш дарех цхьа хІама дар». Ансамбль говзал дІахьувкха араяьнна СССР гІолла а цу шера духхьашха лийлар. Цу хана денз ансамбль шийн говзал дІахьувкха массаза а аха яьлар, хІаьта хІанз из шера-шера аха а ух. Из цкъа яха ца Іеш Москве, Ленинграде, союзни республикай столицашка, Советски Союза кхыча йоккхийча городашка ихай.

Вай Даьхен городашка а ухаш, Дагестана халкъий искусство дІайовзийташ шоаш лелар аьнна ансамбла актераша цхьанна а хана дицдалийтац шоай керттера декхар — шоай юрташи городаши Іалашъелга.

Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тІема шерашка, вай Даьхен дерригача халкъашца цхьана, Дагестана АССР хьалкъаш а Даьхе лорае хьалъэттар. Юкъерча патриотически айдалара юстара латтангар дагестана искусства болхлой а. Ансамбла, ца соццаш массе а хана районашка а ухаш, концерташ увттаду, госпиталашка, тІемахой доакъошка, оборонительни гІирсаш деча выступленеш ю. Фронта политуправленес ансамбла еннача отзыва тІа йоах: «Дагестански къамий ансамбла концертий художественни дикал геттара лакхача боараме а лаьттар, фронтовикашта маашша а хилар, немецки захватчикашцарча къовсама уж оарцагІа а боахаш».

Ансамбла выступленеш цхьанна а хана хиннаяц алхха сакъердама лаьрхІа. Цун концерташ массе а хана Дагестана халкъашта юкъе дикагІа йола эрсий классически музыка, советски композиторий иллеш, ашараш, Дагестана поэтий, композиторий творчества дІайовзийташ хила а хинна, йолаш а да.

1960 шера Москве хиннача искусстваи литератураи декада доакъашхо а йолаш выступленеш еш хилар Дагестана иллеи халхареи паччахьалкхен ансамбль. Кремлевски театре увттадаьча дерригача ансамбла концертех доккха цІей хилар Москван къахьегамхошта.

Ансамбла гастролеш къаьстта безамеи теркамеи хила яьннай укх тІеххьарча шерашка. 1964 шера Советски Союзе гІолла концерташ а увттадеш лелаш дукха ха яьккхар ансамбла. Ераш а ансамбль хиннача городий цІераш: Киров, Пермь, Свердловск, Курган, Нижний Тагил, Целинни край, Кустанайски область, Ташкент, Душанбе, Ашхабад, Небит - Даг, Красноводск.

Художественни говзал хиларах, Кустанайски области совхозашка да тха кадай халхараш бахьан ансамбла коллектива Сийлен грамоташ тийлар, хІаьта ансамбла артисташта правительственни совгІаташ — «За освоение целинных земель» яха медалаш а елар.

1964 шера ансамбль Архангельск, Мурманск санна йолча Советски Союза къилбаседерча городашка яха лийлар. ХІаьта 1966 шера духхьашха сибирякаш болча яха а лийлар ансамбль.

Ансамбль вІашагІъеллача гІоне хьайоагІача юкъагІа цун дуккхача доакъашхоех ансамбла артиста цІерагара дена РСФСР заслуженни артиста цІерага кхаччалца йола сийлахьа цІераш техкай. Дукха ба Дагестана АССР халкъа артиста, Дагестана АССР заслуженни артиста цІераш техкараш.

Советски Іаьдала 50-гІа шу дизара сийна, ше профессиональни коллективай конкурса доакъашхо махиллара. Дагестана иллеи халхареи паччахьалкхен ансамбла тІаийцадар ши концертни программа оттаяра декхар. Царех хьалхара программа 1966 шера дІаеннай. ХІанз ансамбла коллектив керда программа кийчъеш я, хІаьта сентябрь бетта йистеяьккха дІа а лургья цо из. Цунна юкъегІоргда Советски Іаьдал долча шерашка Дагестане хьадаь дика мел дар.

Хаирбек АСЛАНБЕКОВ,
Дагестана иллеи халхареи паччахьалкхен ансамбла художественни кулгалхо.

ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ДОТТАГIАЛ!

Фазу АЛИЕВА.

ЛЕНИНА ДОТТАГIЧУНГА

(Н. К. Крупская сийна)

Хьох цIи йоаккхар цо,
Надежда, аьле.
ЧIоагIа ма бар тешам цун хьох
хиннар.
Хала хилча цунна уллув яьле.
ГIонча хиле хьо массаз дIаоттар.
Шелал йолча, дарц хьувзача
мехка,
Цун тешаме новкъост хьох ма
хилар.
Хьо мо, моарошца СибрегI баьхка
Кхалнах хьогар хьокхам эшаш
хулар.
Ца ма хулар хьона дагавувлаш,
Заман лоаттам. хиннар.
хургдар къестош.
КоралоагIар хьона цунга ала
Эша дешаш, цун цу дега
тоам беш.
Буса, Iнйкъе, дуIах.
дарцах ювлаш,
Хьай дагахьа бовзаш йоацаш
кхерам,
Iа ма кхихьар, Iа ма кхихьар
хийла,
Цунна эшаш доа литература.

Укх дунен тIар доккхагI ираз
хеташ,
Цунца цхьана хьо ма яр
гIозъювлаш,
Укх вай мехка дохаргдацаш этта
Вай Советски керда Iаьдал
чIоагIлуш.
ТIаккха вай ца дезача моастагIчо
Вай Ленина меттахь гера техача,
ГIайгIвмо ма йигаяр хьо халча.
Бакъда къонахчал хилар сатоха.
Цун хьаж-чоаже безаме кулг
хьекхаш
Iа дIадоахар цунна даьнна
хьалар.
Цо ма оалар хьона тоам бе
гIерташ
— ГIоттаргва со! ГIулакх ма дий
хьежаш...
Хьона коралора дIайха дешаш,
Вай баьччана тоам бергболаш
дараш,
Цулухь тха лоаман кхалнаьха
цIерах
Я со дагтар хьона баркал оалаш.

ГIалгIай меттала аькнхар
Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Рашид РАШИДОВ.

МЕХКАХОЧУНГА

Безам боацаш мишта вах дунен
тIа.
Ва саг, ва со хьоца безам болаш!
Дега йIовхо йоацар вай лаьтта
Вахарг ма вац сатем, ираз долаш!
Нагахь йIовхо отте, отте шелал.
Кийча ва со массаза оарцагIвала.
Вах со хесталеш хьа гIулакх,
сийле.
Саг, хьо хестош даим илли оалаш.
Дац со сагах лечкъош дахар,
денар,
Даим цунна бийла латт са накха
Хьона дешлар, хьона айса леннар.
Хов, массаза сона дарга накъа.
Цатоам, хатар, нагахь хуле хьона.
Нагахь вусе кхашкар ялат дайна.
Детталуш хул са дог.
бохам хинна,
Шалта хьокха дIамга Iаьхарг
санна.
Iа дIалийна ялат хьийкъа хуле.
Сердал латташ, догIа делхаш
хуле.
Са дог чIагарг санна ше
гIоадаьле.
Иллех ма дек цунах тоам а хиле.

Хьога кхоача гIайгIа сайга эша
Кийча ва со, бIарг-ногIар па
тохаш.
Хьога кхоачча халон дакъа лаца
Могарг ма дар кIезгал сайца
йоацаш.
Балха масса дика ка хьа яйла.
Шаккха цIи ма йойла цу хьа
яхувочар.
Эшам боацаш, дега воацаш
гIийла,
Вахалва хьо, хьаша-да ца эшаш
Сий ма довлда Iа кхоллаш мел
долчун.
Са иллешца хесторгла Iа деш дар
Укх вай лаьтта, хьо кхоачаш
мел волча
Хьа кулгаш ма дий тамашаш
кхоллар.
...Ленна ди хувцаш дIайола зама.
Вай кхоаненна Даьхе гарга
увзаш.
ДIа ма дайлад укх вай лаьттан
гома
Коталонга мохк кхувла хьа
денал.

ГIалгIай меттала аькнхар
Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Омар-Гаджи ШАХТАМАНОВ.

КОРАШ ХЬАДЕЛЛА, НАНИ...

Нани, хьаделла вай кораш,
Малх чубайта. Гаций хьона:
Лоамий бовхьех барташ доахаш,
Шийла шовдаш сийрдалоахаш,
Карха чIоже
Малх хьалкхийтта боагIа.

Хьа дегIа низ лаьгIлуш боагIа, —
Маьлхага цIендайта вай цIа.
Кхийна йоI мичай вай цIагIа,
Кхоачаш кхийна ялалехьа
Кисех хьерча
Дитар вай йоIо а.

Нани, хьо несарех кхенаар:
Дийха дагIа шоай чускалаш
Укх вай цIагIа дасталехьа
ТIем тIа баха бисар къонгаш.
Цига бисар...
Уж, нани, тIем тIа латт.

Укх вай дань цIен сийлен духьа,

Гаьнаш хьесташ, баьцаш хьесташ
Юрта ухча маьлха духьа,

Наьха духьа, илле духьа
ТIем тIа латт уж,
МоастагIчох леташ латт.

КIаьдача ага чу тхьайса,
ПаргIатта пхьарсилгаш тайса
Уллача цу бера духьа,
Вай даьй-мехка наькъий духьа,
Ломаш санна,
Фашистех леташ латт.

Хьо теша, нани, хьо теша:
Уж цIабоагIаргба, цох теша, —
Нах-м массаз а нах ба хьона,
Шаккха а дусаргдац хьона
Ер вай ков-карт
Шен наьха лер йоацаш...

ГIалгIай меттала аькнхар
Хьамзат Осмиев.

* * *

Чарахьо топ теха
Ткъам бийна лаьча мо,
СабIарза висар со.
Iоххийтта ца еха
Нигале вхьегIа мо,
Дог деха висар со.

Керара кура дог
Пис кхийтта лорд санна,
Магара цIхьар Iа.
Со хьайгахь дийста ког

Баргал техча санна,
ГIабийхка битар Iа.

Ткъам бийна ше дисар
Дагахьа къоабаллац
Курча лаьчано.
Хьох хаьда со висар
Эшане тIаэцац
Керарча са дего.

ГIалгIай меттала аькнхар
Хьамзат ОСМИЕВ.

Юсуп ХАППАЛАЕВ.

* * *

Со ваьв детта ди санна,
Токхам текхача мехка,
Боалах сегача гIоано
Чхараш оагача мехка.

Босешка рожь юш йолча,
Арешка дуга дувча,
Ше доагтIача аьнача
Деша хам беча со ваьв.

Со ваьв, Iалам ше санна,
Бирса ца вахар долча,
Тамаш яц со ва аьнна
Лоамий цIимхарал йолаш.

Со ваьв, хаьхкача говро
Маркъилгаца къувсача.
Цхьаь висаьча жа Iуна
ЖIалех гIонча хулача.

Со ваьв лоаман бирса хиш
Оакхарий мо увгIача,
Зовзачун, кхераш волчун
Шаккха аьттув ца боалча.

ДоттагIлен мах хабарах
Ца беш, гIулакхех беча,
Хало тIанийсъяларах
Дегай йIовхо тоъача.

Хьастара шийла шовда
КIудалашца кхухьача,
Шоферий кабинашка
Уж морхаш чугIертача.

Цулухара кIанташа
Кийнаш хьаь тIа техкача,
Лоамароча чхараштта тIа
Хоза дизаш дувлача.

Со ваьв цу лоаман мехка —
Поаташ кхебеш болча.
Нах ялеамала мо ца бахаш —
Кхы а хозагIа бахача.

ГIалгIай меттала аькнхар
Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Расул ГАМЗАТОВ,

Дагестана халкъа поэт.

* * *

Цу хьо яьча бIаьстан шера
Онда ваьнна кIаьнк со вар,
Юртар хIара беш яр йовзаш,
ХIаьтта деша хайна вар.

Цу хьа нанас, нагахь санна,
Мукъайоацаш хилча ше,
Кхайке, вийхе, со хоавора
Хьога хьежа, гIулакх де.

Цунах сона из хьа нана
СовгIат кара кхувлош яр.
ХIаьта а хьа агана юхе
Сона чIоагIа согта яр.

ХIаьта дена хьаьынай зама,
Со вай юрта дукха ух.
Ма бIаьхбеннаб из хьа корта!
Саго дегI ма сиха кхухь!

Бера хана санна хьеж со,
Цу хьа нанас, кхайка се
Вехаргвацар-теша яхаш,
Хьога хьежа, гIулакх де.

ХIанза-м аз а, раьза волаш,
СовгIат айса дIатергдар...
Цкъа дош доаларе цун багах...
О, ма кхаа хинна цунах,
Хьога боча хьежаргвар.

ГIалгIай меттала аькнхар
Жамалдин ЯНДИЕВ.

Анвар АДЖИЕВ.

ЭРСИЙ ЛАЬТТАРА ГА

Малхбоале га яйра сона,
Тай санна нийса из яр.
Лакха, сийнача сигленах
Бухь кхеташ лакха а яр.

Сигларча морхел тIехъювлаш
Дошо уж седкъий цо техк.
Яц дуIах, дарцах из кхераш
Дац кхераме цунна дохк.

Ниа болча цу гаьна овлаш
Лоамарой тха мехка кхоач.
Лоамех, хих, фордех а дувлаш
Са мехка гаьнех уж хьерч.

Ховш я са мехкара гаьнаш:
Оттийта дуIа, е дарц —
Иззамо йиша шоай йолаш
ХIамах цар кхера езац.

ГIалгIай меттала аькнхар
Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Дагестане дахача дукхача къамех ба гIаз-гIумкий. Доккха къам дац из. Цхьабакъда ший тайпара культура йолаш-м да. Къаьстта чIоагIа дегIаенай из Советски Iаьдал эттача хана денз. Шоай къаман театр да цар, шоай литература, шоай метта арадувла газеташ, республикански радио гIолла еш йола передачаш — из деррига а хьахиннад Советски Iаьдал оттарца.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Дагестана халкъа поэт Гафуров Абуталиб, писатель Алиев Микаил, республика халкъа поэт Хаппалаев Юсуп.

Ш. Мусаева сурт.

ДОТТАГIАШТА — ТХА КХОЛЛАМ

Дукха я Дагестана ший тайпара йола, шоаш моргаш кхы йоаца халкъа ашараш. Царех я гIоръаьнна лакха доамаш шоаш санна вIаштIехьъаьнна хьалъувтта аварски мотиваш, дега чу дужа безаме даргинцийи лакцийн иллеш, дог хьеста, дагестански кIувса догам а санна хоза оаз йоагIа лезгиний илли, шоай бэккъала а башха вIаштIехьа йола оазаш хиларца дега чу юваш турпалера гIумкий тыоаш.

Тха лоаман мехка доазонел гаьнна арахьа а йовзаш я дагестански композиторий творчество. КIезига яц цар хьаль вай парти, дукхаеза Даьхе, халкъий доттагIал, хIама хьалеш дола советски сага гIулакхаш хесталу формашкен жанрашкен диллача эргарга йола произведенеш.

Республика композитораша шерра шоай творчествана юкъекхухь къаьгга сийрдача музыкальни дагестански фольклора ерригa эргал. Эггара чIоагIагIа из доаллаш я Дагестана профессиональни музыка хьахулга дIадоладаьча пачхьалкхен преме лауреата РСФСР искусствай заслуженни деятела Г. А. Гасанова творчество. Цун шаккхе а фортепьянни концерт ка маьхала а ювлаш Даьхен къулбехьа а доазол дехьа а увттаду. Дукха а долча иллееси романсели совгIа композитора хьаяьй «Ленинцех дола дош», «Форпо тIахьех», «Салтий сюита», кхыраш санна йола вокальни музыка дикка доархIамера произведенеш.

Дукха ха йоацаш Дагестана композиторий Союза правлене председатела Кажлаев Мурада кердача балхага хьежай Кирова цIерагIча Ленинградски академически операй балетей театра художественни совет. Ленински преме лауреата Гамзатов Расула «Лоаман кхалсаг» яхача поэма тIара оттаяь из цIи а йолаш йола эггара хьалхара дагестански балет я из. Ца балет. боккхача маьхе а даьрхIа, юбилейни шера йолча цу цIи хезача театра репертуарни плана юкъеяхийтай. Кажлаев Мурада дазаь да симфонически балхаш а — «Дагестан» яха сурташ, «Панфиловцаш дагакхабар» яха поэмаш, кинофильмашта йола музыка. Къаьстта а дукха езаш тIаийй» цун эстрадни произведенеш. Концерт[illegible]

этий дешаех даьча дуккхача иллей автор ва. Сийлахь-боккхача Октябра 50-гIа шу дизарга Дагирова яздаь «Буйнакский Уллубех дувцар» (солиста, хора, симфонически оркестра даьрхIа), «Цхьаь виса молла» яха музыкальни комеди. ХIанз симфони язъеш воалл композитор.

Дукха ха йоацаш чIоагIа ка маьхала а йоалаш Москве чакхдаьлар дагестански композиторий произведенех оттадаь камерни музыка концерт. Цига лийкхар московски консерваторе аспиранта Чалаев Ширване — чIонзаргий концерта, симфоне, «Кура дог» яхача кантата автора «ТIаяздаьраш» яха вокальни цикл. Даьхен юбилейга «Стлак теш» яха опера (М. Хуршилова романах) язъеш воалл композитор.

Дагестански АССР халкъа артиста Керимов Сейфуллас сийлахь-белгаларча цIейна дуча совгIаташта юкъе я цо тоадаьча дагестански халкъа иллей цикл, халкъий доттагIала хетаьь кантата.

Тха республике яйза а ца Iеш, цул арахьа а шерра йовзаш я къаьгга йола Сергей Агабабова творчество. Цо хьаяь я бIаь гаргга произведени: иллешкара денз симфонешка кхаччалца ярäш.

Республике профессиональни композиторел совгIа, музыка дукхаезаршта дика йовзаш я самодеятельни композиторий дукха а произведенеш.

Революци хилалехьа Дагестане профессиональни коллективаш хиннац. ХIаьта хIанз тханцига болх беш я: иллеи халхареи ансамбль, халкъа инструментий оркестр, симфонически оркестр, музыкально-драматически театраш, республикански филармони. ХIаьта «Лезгинка» яха деррига дунен тIа цIи хеза Дагестана халкъа халхара ансамбль ца йовзаш малаг хIанз? ХIанз юбилейни программаш тIеи постановкаш тIеи болх беш йолча цу коллективаша шоай искусство цкъа хьекха ца Iеш. Дагестанал арахьа дIахьийкхай. Укхаза дага ца доахаш фу даь Iалургда, масала, лоаман мехка боккъалара цIей. Москве хинна дагестански искусствай литература декала.

ХIанз творчески коллективашта музыкальни кадраш кийчъю Гасанова цIерагIча училища. музыкальни школаш а, Дагпединститутера музыкально-педагогически отделене. Мехка дукхахча кахой: хургола композитораш, иллешдоахараш, музыканташ... [illegible] хьаьший ба уж. ХIаьта юртийн болхлойн клубашкара, культура дворецашкара концерташ? Бакъдар аьлча, укхаза хьехабераш-м художественни самодеятельноста доакъашхой — уж боккъонца бола халкъах хьахинна артисташ ма бий!

Укхаза са хьоахаде безам бола концерташ цIаккха а дицлургдоацаш цар доакъашхоита а царга хьежараштта а дагалаттаргда. Концерташ увттадьраш шоаш а... 60 эзар саг гаргга ма барий цига! Уж да дицлургдоаца Дагестана лоамий а арений а халкъа талантий концерташ — дукха ха йоацаш республике хинна Сийлахь-боккхача Октябра 50-гIа шу дизара хетаьь республикански самодеятельностага хьажар.

Артисташта - любителашта йола йоккха эккамен хилар дукха ха йоацаш Ростов-н/Д. хиннача зональни хьажарах. Цига дипломашца белгалйир ерригa тха коллективаш а солисташ а. хIаьта царех дукханеех Ерригроссийски хьажара лауреатий цIераш а техкар. Царех я Гунибски культура Цlен Махачкалински чкъаьрахой клубен коллективаш. Дагестански пачхьалкхен университетера, Буйнакски, Левашински, кхыча районашкара халхархой, Касумкентерча фотанчий ансамбль, шоашта юкъе нохчий иллей автор а уж доахар а вола Хасавюртовски культура Цlен самодеятельноста доакъашхо. Дагестана заслуженни артист Вагабов Iабдулмалик а волаш болча иллеш доахарий группа. ДикагIчарех а дикагIбараша Дагестана халкъа таланташ дIахьувкхаргья Москве хургйолча Ерригроссийски художественни самодеятельностага хьажара бухсоцаш долча концерташка.

ДадугIа ашараш дукха йолаш я дукха къамаш даха Дагестан. ХIаьта укхага хьоаха ца деш мишта дутаргда лезгинка яха дагестански халхар — казайлах, денадах, хозаллиза дола лоаман наьха халхар!

Лоамаша шоай турпала баламаш тIа баьццара порлув кхеллача, хIаьта Дагестана аьлешкарча бешамаша кIайча бесарча догама дувхар дийхача укх боккъала а башхача дизаех тоаденнача юкъагIа тха республика артисташа хьаьша камаьршача дагестански Iаьдалагла шоана. Нохч-ГIалгIайченерча шоай дикача доалахошта, вежарашта лу тха лоаман наькъа ашараша ер дола доаман кьега сийрла букет. Из дахIалгIа букет кхоачийтаргба шуга, тха доттагIий, вошал долча Нохч-ГIалгIайчене дагестански искусства цIей дезача деношка тха иллеш доахараш, халхарохой, музыканташ.

В. СПЕРАНСКИЙ,
Дагестана АССР искусствай заслуженни деятель.

Цхьаккха а йIовхо луш бацар чубуваш латта Iан шийла малх. Дукха цамогаш метта а илла гIаьттача сага бIарахьажара тара дар цун хьежар. ГIаьлен каьхат мо биткъа хьа биллабар хIара кхерий тIа, хIара кIотарга тIа. Баргаш а деттаьш бокабора из жево, цу кIалхара хьа а йоахаш жево Iувшаш йола йокъаенна буц шекара бIалго санна гIарч-гIарч деш яр. ГIораьча, юкъ-юкъе гуш йолча йоархIашта тIа гIоа йиллаяр. ГIоа уллар Бейбаганда мехкашта тIа а.

Далчакха ткъам тIехьашка а тесса, бага махорках яь гIаьле а Iувшаш, ший кисара цIилеторгаш лехаш вар Бейбаганд. Цилеторгаш корош яцар. Цул тIехьагIа гора а хайна кисара хьабаьккхача кIоажамах цIи тоха эттар из. Бакъда кIоажам тIаьда бар. ГIаьле оза чIоагIа безам бар жа Iун.

Гувна тIехьашкара гучаваьлар говра баьри. Гуш дар баьри сиха хилар. «Ма сиха а воагIа... Из сонаве-м атта хургдац» — хетаделар жа Iуна. Сихха наькъагахьа дIаволавелар Бейбаганд. Вала маганаар цунна, когашка Iо а кхоачаш уллача шолгоара топо вадийтацар из.

Наькъа тIа далача кхертIоех сийгаш делхийтар данаш техача говра баргаша. Сихха йолчу говра баргаша шаста пхьегIах хIама етташ санна тIетта лора.

«Осман ва из?» — дагаделхар Бейбаганда.

Дахача шера ер санна наькъа жечега воаллаш вар Осман. ХIанз Осман ахархой комитете вар — къеча наькъа воккха гIеттча вар из. Из, Осман вар ер чуллаташ волча Зубайрата Бейбагандийна декхар хьадаккха новкъостал даьр а. Кхыметтел Бейбагандийна пайдана хургдолча тайпара цунца договор а дайтар цо Зубайрага.

«Ва-а-а Осман»! — цIогIа техар Бейбагандас кий а лестаеш. Ше волдаше юха вийрза шол лостайнр Османа — сиха ва со яхаш мо. ТIаккха чIоагIа шок техар жа Iуно. Доккхийча дегIара жIалеш чIоагIа Iаха а Iаьха говра тIахьийлхар. Сов йIоахьяларах тIера Iи гIетташ йола говр юхасецар.

— Сиха лела, новкъост! Сиха ле-

Аткай АДЖАМАТОВ.

ГIАЙГIА

ла! — йистхилар Осман.

Цунна дIатIавахар Бейбаганд. Ший доккъаденначa цIелгашна йошаяь махорка гIаьле, тоае гIертар из.

— Боккъала а, доттагIа, ха а кораяьй хьона-м цIи хетта.

— Щимхаро йистхилар наькъахо. — Нахага кхаьчар-м йоккха гIайгIа ма йий, кIаьта хьо дош доацар хетташ ва.

— Фу хиннад са вош? МалагIа хабар да Iа дахьар?

— Хабар ийрчагIа дар да... Сималкъахьа...

КIезига йист ца хулаш а лаьтташ, аьлар цо:

— Ленин веннав... Кхетадой Iа, Ленин...

Бейбаганда шIаккха а меттаделлар дешо. Дукха цхьан дешо сагага ништал чIоагIа гIайгIа кхоачаерзьа аьнна.

Кулгаш Iоадахар Бейбаганда. Шее йоалла йаьхка гIайгIа Iоежар. Ше говра тIа вагIаме гIайгIане жа Iунна бIарахьежар Осман. Кхьахийтар цунна, — Бейбаганд велхаш вар.

— ДIадахал, доттагIа, хьай, жIалеш сихагIа, — дийхар цо. — Со сиха ва... Масса а юрташка гIайгIане хоам кхоачабе безаш ва со...

— Ай фуд из? — говра дирст а лаьца йоахар Бейбаганда. — Таьзет дулларгда вай, е кердача, кхыча тайпара хургда из?

— Таьзет? Сона-м хац... Залпах топаш-м тохаргья... Митинге аламаш гуллургда...

Говр лаьллар баьречо.

— Марша Iалва доттагIа... Ялх сахьат даьлча дIаволл из... Тахан.

— Мича хана доал ялх сахьат? — тIехьа кхайкар Бейбаганд.

— Сарахьа доалл... — юха цIогIа техар баьречо. — Малх геттара дIабийрзача...

Баьре къайлаваьнна дукха ха яц, бакъда, Бейбаганд наькъа йисте бекий а хьекхаеш латтар. ГIаьле юха а яйнаяр, хIаьта из хьаллотае цIи йолаш а яцар. Жа Iул гаьнна хьалха дIадахадар. Лаьтта Iоежа уллача гIажа тIа гIоа йиллаяр. Ше-шийна лувш вар жа Iу. Массаза а жега цхьаь хилар бахьан долаш ше-шийна [illegible]

Зурмашна гIийла йиш лакха безам хилар Бейбаганда. Дагахьар ихьаца дог лоталеш йола ашараш. Бакъда, Ленинах оалаш дола илли цхьацханабола нахах оалараш дацар. Шийна тайпара хилла цун хила дезаш дар. [illegible]

данча-м жа Iу а ва. Цкъа тIадж лостайнча цо бIарчча Iул шийна ашача оагIорахьа дерзалу. Бакъда, хьанна мегад йоаш йола ха. деррига вахар дзамашта эшача оагIорахьа дерзаде? Ленина, духхьал Ленина! МалагIча иллеца белхалургба тахарна бала?..

Бордашта тIайихьар Бейбаганда ший эрда зурма. Бакъда, йолаенна а алале йиш сацийтар цо.

— Фуд аа делалер? — аьлар цо ше-шийга, — зурма-м кхаа хилча мара дохкаш мича хул, тIаккха согара яр йоккха гIайгIа ма йий. Тха Iаьдалах цIагIа саг венначул тIехьа дуккхача хана зурмах кулг тохаш мича хул. Е, венна саг хилча топаш мишта кхуве? Гердаш-м кхерам эттача мара кхувсаш мича хул. Маьржа яI-кх, Бейбаганд! Таханарчул йоккха гIайгIа хиннаяц-кх хьога!

ТIаьда, дира хи-тIадамаш доладелар Бейбаганда бIаргех. Малх къайлабаьлар. Баьдерзаш латтар...

Ший топ урагIа а ерзаяь, дак эзар Бейбаганда. Топ яьлар. Кхераденна жа дIа-са дайдар. Жена гонахьа улаш дар доккхий. Iаьржа жIалеш. Цу ханна гаьнара, машиннаькъа тIара хьахездар паровозий цIогIарч.

Гурмат йича санна вIаши кхоталенна латтар Бейбаганда жа. ХIаьта, ше араюккъе, гIажа тIа а ваха, желе ший жа дIалига дезаш хиларах [illegible]

Дуга лиэча фу дар-те? Бакъда, тохалуш-м ца хилла а эрсий дула хайна дар... Мичара, Бейбаганд, мегаргаш из. Ленина санна [illegible]

Шо желе мехкахьача а, кхайкаджа Iуй а [illegible] голашагIа бола устагIа бе а бийна тулабир цо. Цу бусех а юртана вера жена за. ЧIоагIа сакъердалуш жа Iушша бIа-са йиш яр цо.

— Хьажал шоай! Ший за велча а ва бийна устагIа бийнаб-кх тховсара Бейбаганда... Белакъажарда церга гучалъадо Зубайра.

Цхьаккха а йист ца хулаш, цу дегIа тIара нихь гIоттадеш бирса хьежар цуьнга жа Iуй.

ГIалгIай меттала аькнхар
Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

В. И. Ленина цIерагIча Дагестански пачхьалкхен университета бола беш я «Эврика» яха студенчески эстрадни ансамбль. Художественни самодеятельноста дукха воаш хилар да студенташ цу коллективе вIашагIкхетар. Шин шу мара дац из ансамбль университета йола. Цхьабакъда, цу лоацача хана а шийн цIи массенаьха — республике меттел цул гаьнна арахьа а — дIехазийта вIаштIехьадьинад цун, шин зритедашта дукха езаьийта карагIдаьнад.

Сурта тIа: самодеятельносте дакъа лоацаш йола «Эврика» яхача ансамбла артисташ. Аьрдехьара аьттехьа: Туржаева Зинанда, Хлюпина Вера, Ступка Валентина, Селиверстова Светлана.

Ш. Мусаева сурт.

А. П. Салаватова цIерагIара гIумкий музыкально - драматически театр Дагестана къаман театрашта юкъе къаьнаргIанех да. Цун репертуаре я советски, Малхбузен - Европейски, ништта дагестански а пьесаш.

Ш. Мусаева даьнкхача сурта тIа — «Принцесса Турандот» яхача спектакла тIара сцена. Спектакль оттадь ва театра керттера режиссер Рустамов Гамид.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

МАССАНЕ А БЕХКЕ БУ

НЬЮ-ЙОРК, 29 июнь. (ТАСС-а спецкор.). «ООН-а Генеральни Ассамблея чрезвычайни сессе трибуна тIара дех дIалийцача территорешкара агрессора бIунаш сов чехка «арадоахилга дIадехаш дола дешаш. Иерусалима аннекси елга Израила официально дIакхайкадаьл аьнна хиннеча хоамо ООН-е цхьатарра эгIазад гIоттайир. ВIашагIкхийттача Къамий Организацен деррнгача дуьнен общественни мнепен Израило хам па белга гуччахьа хьахьоккхар лаьрхIар цу кердача провокацех дуккха а дукхагIа болча делегаташа.

Саудовски Араве делегацена керте латтача кхыча мехкашцарча гIулакхий министра заместителa Омар Саккафа хоадамболлаш бехке бир тахан израильски агрессораши малхбузехьарча мехкашкара цар гадоахараши. Империалистически державаша, аьлар цо, даим телха а яьй, телха а ю ВIашагIкхийттача Къамий Организацена ларде яда, мехкаш кхычарех тийша хIама доацаш хилараш цар суверенитет лархIарен принципаш. Израила агресси — империализма агрессивни актай эIапара юкъера цхьа звено мара яц.

Саудовски Араве викало белгалдаьккхар шоашкара дIаяьхача территореш тIара израильски бIунаш арадоахилга вIаштIехьдаккха лаьрхIа Iарбий мехкаш хилар. Iарбий мехкех цхьанна а мехка цхьаккха а правительство цIаккха а раьза хургдац, аьлар цо, шийн агрессе сомах Израилага пайда эцийта. Нийсхо ца хуле, машар хила йиш яц Гаргарча Малхбоалене, аьлар Саккафа тIехьара а.

Малайзе викало Р. Азнама хьакхайкадир, детташ дола герз, хьалхара гIа а лоархIаш, соцалара хьакъехьа Кхерамзлен Совето яьча решенега шийн правительство хьежа а цулухьа Генеральни Ассамблея чрезвычайни специальни сесси гулъелга дIадийха Советски правительства инициатива цо хьалхарчарца хьалхалаьца а хилар.

Р. Азнама иштта дIадийхар агрессора бIунаш кхы цхьаккха къамаьл а доацаш машара доазонал тIехьашка доахилга. Цо белгалдаьккхар, сов чехка израильски оккупаци дIайоаккхилга Iалашдеш йоаца моллагIа кхы тайпа решени тIаэцар агресси могаелга хургхилар аьнна.

Р. Азнама хьакхайкадир, 15 мехка цIерагIа Югославе хьачуенна резолюце проект ше хьаллоацаргхилар.

Кипра делегаце — дIалаьцача территоре тIара агрессора бIунаш цхьаккха услови а йоацаш арадахарах йолча, блокех дIа ца кхийттача мехкий резолюце проекта соавтора — белгалдаьккхар, Израила хьоаяь агресси цхьаккха хIамаца бехказло йоацаш болабаь тIом хилар.

Гаргарча Малхбоалене керда тIом ца гIаттийтар духьа израильски бIунаш сов чехка машара доазонел тIехьашка даха деза, аьлар кипрски викала Зенон Россидеса: израильски герзашкарча низаша Iарбий территореш дIахо а дIалаьца лоаттаяр ОАР, Сире, Иордане территорей бIарччали уж кхычарех тийша хIама доацаш хилари чIоагIа телхаделга да. ООН-а бокъо яц, аьлар Россидеса, дIалийца территореш иштта юсилга вIаштIехьдалийта, хIана аьлча организаце устава керттера положенеш толхаяр хургдар цунах. Кипра викала харцахьа лаьрхIар ОАР-а, Сире, Иордане территореш дIалийца латтача хьалашка переговораш елга Iарбий мехкашта «низа позицера» кач-долла Израиль гIертеф.

НЬЮ-ЙОРК, 30 июнь. (ТАСС-а спец. корр.). Селхан Кувейта кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Сабахаль-Ахмад аль-Джабер ас-Сабаха аьлар, нагахьа санна герз детташ йола агресси ехкаш йола ООН-а принцип ООН-а Генеральни Ассамблея чрезвычайни сессе чIоагI ца йойп, цо «ниI шерра хьаелларгья» агрессивни уйлаш йолаш йолча моллагIча пачхаьалкхенга из принцип сий доацача яккхийтара. Кувейта делегацена керте латтачо хьакхайкадир, израильски агрессех хьахиннараш дIадахарах йола советски делегаце проект ше йизза хьаллоацаш хилар, США делегаци тIахьийхар цо шийн резолюце проект юхаяккхара.

ДIалийцача ОАР-а, Сире, Иордане территореш тIара израильски бIунаш арадоахилга, аьлар цо, дизза а, тIехьа ца тетташ а, кхы къамаьл доацаш я де дезаш да. Шендаь, соз чехка цхьаккха услови а йоацаш израильски бIунаш арадоахилга мара, аьлар цо, нийса доагIаргдац ООН-а Уставаца.

Кувейта кхыча мехкашцарча гIулакхий министра чIоагIа критика йир агресси могаеш йолча малхбузехьарча цхьайолча державаша, эггара хьалха ВIашагIкхийттача Штаташа лелаеча политикана. Уж державаш аьлар цо, герзий агресси хабаре харцахьа а лоархIаш, из принцип практике чакхъяккха тугаш яц.

Бурунде делегата Тереяс Нсанзе я иштта чIоагIа хьаллаьцар дIалийнача территорешкара агрессора бIунаш кхы гов ца деш арадахара хьакъехьа дIадехар. Къаьстта уйла тIаяхийтар цо беженцашта тIерча балийна. Нсанзес белгалдаьккхар, Iарбий пачхаьалкхений территореш агрессора бIунаша дIахо а дIалийца лоаттаяро цу районе чIоагIа машар оттабеш эффективни гIулакхаш чакхдахара йоккхий халонаш тIаоттаеш хилар.

Нсанзе аьлар, израильски агресси цхьанна хIаманца бакъахьа лархIа йиш йолаш а яц. ВIашагIкхийттача Къамий Организаце бехке е езаш а я.

Греце викало Алексис Лиатиса хьакхайкадир, Иерусалима иордански даькъа Израило аннекси яра къаьстта чIоагIа раьза воацаш ше хилар. Иерусалима аннекси яро хьахьокх, аьлар цо, машара переговораш е яхаш Израила дувцар дег тIара ца хилар. А. Лиатиса хьакхайкадир дIалийцача территореш тIара израильски бIунаш сов чехкен кхы къамаьл доацаши арадахара ше тIехьа хилар, хьаллаьцар из дувцаш йола 15 мехка резолюце проект.

Хабяра пачхьалкхений территорей бIарччалеи уж политически гIулакхашта шоай лоIаме хиларей сий делга чIоагIа хьа а кхайкадеш, Австралеи Мальтан делегаташа хьоаха ца деш дитар агресси бехке яра дIалийцача территореш тIара агрессора бIунаш сов чехка арадоахилга Iалашлаиза дарг ца хилари санна дола дискуссе дешаш.

Цу тайпарча позицешкара къамаьл дир Коста-Рика викало. Цхьабакъда, цо белгалдаьккхар, Иерусалима аннекси яр ООН-а принципаш телхаелга хилар.

Иордане кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Тукана, жоп луча хьисапе ше къамаьл деш, эхь доацаш да аьлар къаьнарча Иерусалима аннекси яьчул тIехьагIа Иерусалима израильски даькъа «сурташца безам бяа» а израильски территоре тIарча езача моттигашка гIолла туристски наькъа аха а йиш я иорданцашка, яхаш Израила кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Эбана даь даьсса къамаьл.

Израильски делегато дувцачоа духьала жоп луш Сире викало Жорж Томе Iалаьмате дукха масалаш доаладир дIалийцача территорешка израильски оккупанташа леладу акха гIулакхаш хьахьоккхаш.

Томе белгалдаьккхар, израильски оккупантий уж деррига зуламаш Женевски конвенцеш къаьстта чIоагIа телхаелга хилар. Цу доллача хIа машта биззача бехктохкаме хила еза Израиль. Генеральни Ассамблея трибуна тIара, аьлар Томе, оаха бехке ю Израиль яь ца Iеш, цун гадоахараш а, эггара хьалхарча аргIанна Iарбий пачхаьалкхений халкъашта духьалара зуламаш бахьан долаш иштта бехктокхам тIабожаш йола ВIашагIкхийтта Штаташ а.

ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ СОВЕТСКО-ФРАНЦУЗСКИ ГIУЛАКХАШ

ПАРИЖ, 30 июнь. (ТАСС). Самардийнахьа Францерча СССР посольстве кулгаш яздир Iаьржен тайп-тайпарен бесаш долча металлурге дешашта болча Советски Союзен Францен специалисташа яьча переговорашта итог еш долча протокола.

Iаьржен тайп-тайпарен бесаш долча металлурге гIулакха цхьана вIашагIтехача советско-французски группа хьалхара сесси Франце хилар 19-ча июне денз 28-ча июне кхачалца. Советски делегацена керте латтар СССР Iаьржа бос болча металлурге министра заместитель В. Е. Бойко, французски делегацена керте латтар «Фив-лиль-кай» яхача фирма вице-президент Жак Тибо.

Келайоазон викалашка дIаеннача лоацача коммюнике тIа яхачох, дIахьа дувцар кхетадеш дег тIара къамаьлаш деши чакхъяьнна переговораш йолча хана дийцар Iаьржен тайп-тайпарен бесаш долча металлурге даькъе цхьана леладу Iилма-технически экономически гIулакхаш дегIаккхувлара дешаш.

Советски делегацена керте лаьттача В. Е. Бойкос ТАСС корреспондентага аьлар, переговорий итогаш СССР-ан Франценен юкъера дикача оагIорахьара цхьана леладу гIулакхаш дIахо дегIаухаргхилара тешал деш а шеко йоацаш, советски французски халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдара гIулакха юкъе керда дика дакъа лоацаргдолаш а я.

Ер сурт кепа теха арадаьккхача «Шпигель» яхача малхбузенгерманcки журнало беча хоамах, мая тIехьара деноши июна хьалхара деноши чулоацаш долча кIирах Вьетнамерча США бIунашта доккхий зенаш даьд. 337 американски салте вийнав, 2282 салтечоа човнаш яьй.

ТАСС фотохроника.

Дог гIоздаьнна ба Албогачиева Шурай Костоева Радимати. Укх шера Наьсарен трикотажни фабрике цIенача станокаш тIа швеяш — мотористкаш болаш болх бергба цар. ХIаьта хIанзарчоа № 27 йолча профтехучилище из говзал караерзаеш ба уж.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) Ш. Албогачиеваи Р. Костоеваи практически занятешка.

В. Дмитриева сурт.

Говзанчий творчество

Дукха ха йоацаш пионерий Двореце хилар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революца 50-гIа шу дизара хетаяь республика дешархой технически творчестве кхоалагIа республикански выставка. Дукха а дешархой бар цунна юкъе дакъа лоацаш. Грозненски дешархой дуккхача экспонаташта уллув дIахьувкхаш дар Шелковской, Наурски, Шаьла, Советски, Надтеречни, Урус-Мартана, Наьсарен районий, гор. Гудермеса школай дешархой балхаш а.

Выставке бенабар города бархI шерарчеи юкъерчеи 42 школера 290 болхи юртий районий школашкара 144 экспонати. Еррига экспонаташ бокъонца нийсъяь дIа-са йийкъаяр отделашка. Ераш я уж отделаш: радиоэлектроника, физика, техника, хими, слесарно-столярни хIамаш, станокий оборудовани, моделировани, школьни программа тейп-тайпарча разделий дешарагойтара пособеш.

Дешархой балхий боккха мах баьб просвещена министерстваи ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкомеи комиссе. Юртий районашка гIолла хьалхара моттиг хьожаьй Шелковской района школашта, шоллагIъяр — Наурски районачарна, кхоалагIъяр — Шаьлеи Советскии районийчарна, хIаьта городской школашка гIолла хьалхара моттиг яьккхай 2-чеи 4-чеи школай дешархоша, шоллагIа моттиг — 7-ча школерчар, кхоалагIа моттиг — 21-ча школерчар.

Маьхера совгIаташи Сийлен грамоташи еннай технически кружокий 18 коллектива. Царна юкъе я Гвардейски, Мало-Варандински, Ново-Атагински, Аргунски школашкаръяраш, Шелковской района 4 школеръяраш, Калиновски совхозни школеръяр, Грозненски №№ 2, 7, 21, 18, 4, 14, 15, 20, 3 йолча школашкаръяраш, № 2 йолча интернатеръяр, дукха а кхыяраш.

32 къонача техникаи технически творчества кружокий 15 кулгалхочоаи грамоташи маьхера совгIаташи деннад.

В. ДРУНЧЕНКО,
Грозненски горОНО методист.

Ремонтникаша ха дIаяхийтац

Шерра дIахьош да «Грозэнерго» «Дагэнерго» предприятешка гIон йолча теплоэнергетически оборудованена капитальни ремонт яра балхаш. Ремонт еш я «Грозэнерго» Центральни ремонтно-механически завода коллективаш. №№ 2, 3 йолча теплоэлектроцентралашка дика чакхъяьккхай ремонт котельщиккий бригадаша. Цхьатарра ремонт ю цар Дагестанерча Каспийски теплоэлектроцентрала яьна.

Дикача гIулакхашца белгалъяьннай Цатуров Антолийи Присханов Хьамзати керте латтача бригадай коллективаш. Иштта дика толамаш доах № 2 йолча теплоэлектроцентрала турбогенератора ремонт еча турбинисташа а. Турбинаца болх бара эш йоккха говзал а опыт а, теоретически знанеш. ЧIоагIа нийса хила еза цхьайолча узелашта еш йола подгонка. Цу объекташка кулгалдеш ба опыт йола специалисташ-турбинисташ Мишин Виктор, Ракчеев Владимир, Нехаев Виктор, Плешаков Юрий. Турбина тайп-тайпарча узелашта ремонт яра дешаш дувцаш хан-ханнахьа занятеш хул турбинно-ремонтни цехе. Хьаэна хIама долаш, сакъердаме чакхйоал мастераша Ефимов Николая, Ковалев Александра, Бондаревский Юре, Бабченко Евгене еш йола занятеш.

Турбина бархIлагIча отметка тIа чуийнна болх беш ба къонача коммуниста Жульков Анатоле кулгалдеча бригала турбинисташ. Дукхача моттигашка гуш я сварка еш лелха сердал. Квалифицированни сварщикаш Пашковский Василийи Воронкин Юрийи сварка еш ба даьтта проводаи турбина керттерча Iанара проводаи.

Дикал лакха хиларца белгалъяьннай Албарцумов Рубен керте латтача слесарий бригада еш йола ремонт. Шоай балха бокkъонца бола говзанчаш ба слесараш Шишков Валентин, Ковалев Валентин, Шашков Иван, кхыбараш а. Чоалхане болх ба электрослесараш-прибористаша Манин Петра, Сурмач Николая кхоачашбер: турбина автоматикана накладка еш ба уж. Дика лоархIабу уж цу гIулакх.

Цу массане баьча балха дикалга хьожаш ба оператораш-дефектоскописташ Даценко Александри Дмитриевский Леониди. Раьза ба уж шоай новкъосташа беча балха.

Х. СУРУДЖАНЦ.

ТОРОНЕХ ПАЙДА ИЙБУ

Укх шера доккхий декхараш латт Грозненски консервни завода коллективана хьалхашка. Уж кхоачашдара дика кийчо а яь болх беш я завода дуккха цехаш. Дика къахьег, масала, Мисирханов Хьасан Азизович керте латтача консервни цеха коллективо. ДIадахача шера ремонт еча хана дукха керда мероприятеш, ялх рационализаторски предложени балха юкъейихьар укхаза.

ДIадахача шерашка каст-каста хьовзам хулар бедал юла барабанни мойка йохаш. Цу гIулакха дукха уйла йир новатораша, рационализатораша, специалисташа. Балха юкъейихьача цхьан предложене дIадаьккхар из кхоачамбоацар. ХIанз сихха обработка ю цо бедала, цунга хьежжа лохденнад цу балхага дIалодар а. Укх шера реконструкци яьй сомаш, баьцадаараш тедача производственни машина. Цу гIулакхо а вIаштIехьдоалийт къахьегама овсарле дикка лакхъе. Соахка карбарундови мойке латта биъ мотор хи чу латтар, цудухьа уж каст-каста дохар, — йоах цеха начальника нов. Мисирханова. Цар схема хийцай. ХIанз цар массане а хувпа ца хувцаш болх бергба, массехказа лакхлургья къахьегама овсарле. Уж санна йола кхы дукха а мероприятеш балха юкъейихьай кердача сезона кийчлуча цеха коллективо.

Царех доккха беркат даьннад. Планах 18-ча июне болх бе йолаяла езаш хинна цех 25-ча июне мара болх бе йолаялаезар бедал ца хилар бахьан долаш. Цхьабакъда, болх ца беш хиннача деношка тIадиса пачхаьалкхен декхараш тIера дIадахара беррига шоай низ тIабахийта къахьег цеха хIара смена, бригада. Сменни нормаш 110—115 процент кхоачашъю. Цудухьа болх бе йолаеннача хьалхарча кхаь ден кийчъяь консервированни кабачкеши кабачкови икран 120 эзар совгIа банка я. Цига къаьстта дика къахьегаш я Критт Надежда Сергеевна керте латта смена. 28-ча июне планах лаьрхIачул совгIа пхи эзар консервай банка арахийцар сменa болхлоша. Цеха болхлой дог тийша ба бетта план а толамца кхоачашъергхиларах.

Завода цехашта юкъе эггара хьалха кердача сезона кийч а енна, шийн болх дика дIаболабир сомий цеха болхлоша. Укх шера духхьашха баьца комарех варени е йолаелар вакуумни аппараташка. Из бахьан долаш къахьегама овсарле 2—3-за лакхъелар. 25-ча мая баьца комарех варени е йолаеннача цеха коллективо 65 тонн баьца комараш чакхъяьхар.

ДогIаш делхар бахьан долаш укх бетта цхьа кIира совгIа ха яьккхар цеха болх сеца латташ боалаш, гуржий боалаш боацаш. Из иштта нийсденнадале а пачхаьалкхен план толамца кхоачашъергья оаха, — йоах цеха начальника Шамович Клавдия Васильевнас. Из хьахьокх укх масала: юкъера лаьрхIача хIара дийнахьи буси арахеца еза компот, варени 13 эзар банка яр, хIаьта укх деношка арахецар 35—40 эзар банка я.

ХIанзлехьа укх бетта арахийца компотеи варенеи банкаш 340 эзар гаргга я. Къахьегама темпаш кхы а лакхъю цеха коллективо. Хьинаре къахьегарца белгалбаьнна ба закатчицаш Лежнева Раиса, Якубова Умисат, Краснич Надежда, Магомедова ТIаус, кхыбараш. Царех хIаране сменах нормаш 110—115 процент кхоачашъю.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КОМСОМОЛЬЦАШ КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузача денна сийленца накъаболх Советски района комсомольцаш. Комсомола райкома кулгалца укхаза вIашагIъехка болх беш я хьажкIа, тхьамка, баьцадаараш, кхыйола юрта боахама культураш кхею ялх кагирхой звено. Цу звеноша леладу 58 гектар лаьтта.

Дика къахьег укх деношка Хасарова Айманийи Музыкаева Калимати керте латтача звеной члепаша. Керда звенош комсомола обкома карара кара тела мандат яккхара социалистически яхье яьннай.

М. АЛЬСУЛТАНОВ,
ВЛКСМ Советски района секретарь.

ДАЙ СИЙЛЕН ГIУЛАКХ ДОВЗ

МалгIабика школашкара бераш каст-каста вIашагIдетталу производстве хьалхе лелаерашца, гражданскн а, Сийлахь-боккхача Дай-мехка а тIемий доакъашхоща.

Цу сакъердамерча, пайданерча вIашагIкхетарашка бераша а дувц шоашта карагIдаьннараш. Масала, шоаш дика дешар, общественни балха юкъе дакъа лацар, пионерски а комсомольски а дикача гIулакхех, совхозий кхашка балхаш дерашта шоаш деча новкъосталах, иштта кх. дI.

Дукха къахьег МалгIабикерча дешархоша тIема сийлен наькъашка походаш еча дакъа лоацаш а. Долакоанен СоагIапченен юкъе ши шу хьалха походе даха долаш берашта бIаргаяйра тIом хиннача шерашка веннача салтечун тIехкаш. Царна юхе дадар цунца хинна герзаш а, цIе седкъа боалла каска а. Из вовзаш воаца салте дIа а велла, цункаш лорале лаьрхIад бераша. ХIанз цу каша тIа моллагIа а цIей деадеча хана зизаш а дахьаш доагIа бераш. Цул совгIа дIаегIай цига гаьнаш, зизаш.

Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа вийнача шоай мехкахочох, къоначa разведчиках Мордвинов Володях йола материалаш дукхагIа гулъяра вIашагIъехка я тIема сийлен походе дакъа лацарца белгалбаьннача пионерий отрядаш.

МалгIабикерча бераша айхха бувзам лоаттабу цар Таганрогерча школай дешархоца. Цар дукха сакъердаме материалаш кхухьийт. ХIаьта цар дехар кхоачашду вайчар а.

Х. ГАМЗАТОВ.

«ТЕРЕКА» ЦХЬАЬКХА А ШИ ОЧКО

Селхан Грозверча С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе вIашагIкхийтар «А» классе чуйоагIача шоллагIча группа цхьоалагIча подгрупна футбольни ши команда — Грозненски «Терек» Вильнюсски «Жальгирис». Цига счет 1:0 йолаш «Терека» футболисташ котбаьлар. Хьалхарча тайме хьаший вороташка Толстова шийга хьаяйта бургац чутехар Шаулов вар.

ХАОТТАМ

Тахан республикен Грознен екхан латтаргья, малхбоалехьара гIийло мух а хьекхаш. Республике 22—27, Грозне 24—27 градус йIовхал хургья.

Кхоанен ломмен республике морхаш а йолаш цхьацхайолча моттигашка догIа а делхаш ди а къувкъаш хила тарлу. Дийнахьа 23—28 градус, бийсанна 12—17 градус йIовхал хила мег.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктохкама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамен письмойн отделий — 3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05203. Заказ № 3240.

ДЫНАХ ДОЛА ДIАДАХАИ ХIАНЗАРЕИ ХIАМАШ

ИСЛАМО МАГИЙТАЦ...

О. БОЛЬШАКОВ.

(ДIахьдодар. Долалур 29-ча июне араьлиначa номер тIа.).

Шоаш мехкаш дIалувпа болабеннача юххье Иранерчеи Византерчеи дегIаенача живописаи скульптуранеи тIаIоттабеннаб бусалба нах. Феса хьисапе яьха цу мехкий художественни произведенеш Мадлане кхаьчай. Хьалийнача мехкашкара дIаахийта ремесленникаш а нийсбенна хургболаш ба цига. ТIаккха, хьалхарчул дукхагIа, торонаш хиннай ислама баьччай сурташцара шоай гIулакх хьахайтара.

ХIаьта уж сурташ дехка мегаргдац аьнна хьакхайкадаь хилар вIалла шоашта ца хезача санна лийннаб. Дына гIулакхашта хьокхаме хиларах цIи хезача халифа Iумара Сирера ена наьха (хетаргахьа христиански шейхий) рельефни фигуркаш тIалатта дото гIаьле хиннай, хIаьта цо цIагIа меттел, цIаьраскаш дезачеи деношка ламазаш деча хала а цунах пайда эцаш хиннаб. Эггара сийлахьа болча бусалба наха йоазошцеи сурташцеи догаш хиннад шоай цIенош, праза ерригача халифатера хий санна Мадлане хьачууххаш ахча дар, хУдожникаш даха а дацар хала.

Сурташ дехкилга ца могийташ дола официальни хабар арадаргхиларга кхы а кIезигагIа доглоахийла хилар халифата столица Дамаске дIа а йихьа, бусалба пачхаьалкхенна керте латтараш византийски культурах дIакхийттача хана. Моттигерча гIишлонъераша хьалхагIа а санна византийски стилах хьалъеш хиннача халифски двореций доттамех дIакъаста йиш йоаца дакъа а хинна дIаэттар живописи скульптурен. Царех цхьаяраш чухийрцача моттигашка тахапалица хьа йиса йолаш я. Из да Кусейр-Амрерча бане тIа даьча йоазошта юкъе дилла кхалсага сурт, цунна уллув дехка каменщикий а ахархой а, музыкантийн халхархойи сурташ а долаш.

Цигача я ваьча хана денз валлалца йола сага вахара еррига этапаш гойта йоккха панно а. Хирбет аль-Мафджара чура дегача Iалаьмате дуккхача нийнаша дага ца дехача валийтац Константинополера художникаш бийха боалабаь хиларах Iарбий историкаша дийцараш. Укхаза бIаргагу вайна хьайза купилонаш а тIаагIаш йола эза плафонаши оаттаенна статуяши.

Дийхка алхха цхьа хIама дар тоъал чIоагIа кхоачашдеш: дийпача хIамай сурташ дацар маьждигаш тIа а чу а даьча йоазоштеи догамаштеи юкъе, хIана аьлча корта бетта беза хIамаш лархIа тарлора царех. Вешта, хувцаенна моттигаш-м цу юкъе а нийслора: юкъерча бIаьшерапашкарча автораша хоам бу. Санаа яхача маьждига чу пейзаж а йолаш йола мозаика хиннай кхыметтел хьакхий сурт а тIадолаш яхаш.

Цхьабакъда, нагахьа санла къаьнарча культурашта юкъе хьахиннача Iарбий дунен кердача центрашка живописи скульптурен гражданства еррига бокъонаш йолаш хиннаяле, тесса йитача пайхамара столице, Мадлане, пайхамарах дола дувцараш гулде Iомалураш. чIоагIа дуттара хьийжаб омейядски ковн правашка. Медине бахача наха шоаш дакъа ца кхоачаш бисаргаш а лоархIаш, вешмогаяьй халифата деррига рузкъа чудолаш хинна керда столица.

Эггара дукхагIа хьадисаш яздаьча Медине баьхача наха юкъера аралувл пайхамара ше наIалт аьннад живописаи скульптуранеи — Омейядий хозленех цхьаннена, яхаш дола дувцараш. Цхьабакъда, цу хана из къаьст-къаьстача наха хетар мара хиннадац, дыно чIоагIдаь даланза хиннад.

Вайна хьахезачох эггара хьалха живописи скульптурен лаьрхIа йохас йолаяьй 722—723 шерашка, христиански иконаш, распятеш, жIаргаш дIадаха аьнна Иезид II-чо распоряжени еннача хана. Ерригача областашка из дIадоладенна далалехьа халиф веннав, хIаьта цунгара доал дIайипачо из распоряжени юхаяьккхай. Вешта, из приказ-м дукхагIча даькъе христианстваца лоаттабеча къовсама актаех цаI хиннай, дийнача хIамай сурташ дехкара духьаладаь хIама хинна ца Iеш. Цу ханарча наха — е керастачар а, е бусалбачар а — цхьанна а тайпара исламо тIадожадаь лоархIаш хиннадац из.

Ханага диллача кераста наха юкъе иконашта духьалара къовсам дIаболабеннача юххье нийсъенна хиннай Иезид II-чун распоряжени, цудухьа иконий сий лорадеш болча дукхача церковни деятелаша иконашта духьала къовсам лоаттабаьраш бехке баьб, уж христиански киназа моастагIий хьехамах лел яхаш. Цхьабакъда, из иштта цхьана нийсденна хIама мара дац, иконашта духьала къовсам лоаттабераш иконаш дIададахарца христианство цIенъеи чIоагIъеи гIерташ хиннаб, хIаьта Иезид II-вар, кхыча бесса, из IотоIае гIийртав.

Цу ханна (VIII-ча бIаьшерен 20 шераш доладуш) хинна хила мегаш хIама да Пенджикенте археологашта дайнар: пенаш тIа даь баша-хоза сурташ а долаш йола дукхха паралии помещенеш коральй Самарканда малхбоаленгахьа уллача йоккха йоапача городокех, цар чура живопись ховшшехьа а йохаль хилара белгалонаш, йолаш я. Цхьабакъда дог тийша ала йиш йолаш дац, сурташ уж дехка мегарг ца хиларах дIадоахIаш хиннад аьнна. Храмашкара сурташ, язычества символ я яхаш дIадаххаш хиннад, хIаьта светски сурташ цхьа хIама лаьрхIа а ца толхадеш, дагадоххарах, штурм яьчул тIехьагIа город йовхача ханна толхадаь хургдолаш а да: моастагIчун дале — дIадоха а де, хIалак а де. Культурни ценносташ цхьаккха маIан а доацаш хIалакьеши йохаеши ма хиннадий юкъерча бIаьшеренашкара деррига тIемаш, халахете а вай деношка а тIехьа из хулаш да.

VIII-ча бIаьшере юкъеяхача хана Омейядаш тIера Iокхайсаб. Цар когаметта хьаэттача Аббасидаша, хьалха хиннача халифий дуккха гаргара нах боабаь ца Iеш, уж дагабохаргболаш мел дола хIамаш а дIадаьха: гIирсаш тIа язъяь хинна Омейядций цIераш гам а хьекхаш дIайоахар, историкашеи литераторашеи цар къинош дувцар, дIаьлннача династе даь во мел дараш дувцар, керда династи дика мел долча хIамашта тIехьа я яхаш хестайора. ХIанз-м официально во могае мегаш я живопись аьнна хеталора.

Цхьабакъда, Аббасидаш шоай вахар кхы а чIоагIагIа хозде болабеннаб. Багдаде а цул тIехьагIа (IX-ча бIаьшере) Самарре а жIале нускалаш санна дукха хьалъувтт фаьлгаца ювпача тайпара безача маьха дворецаш.

Самарра дворецаш тIа хинна сурташ укхаза оахкамаш даьчул тIехьагIа хIанз а бIаргаго. Йиш йолаш да. Парадни залийи салоIача чурча цIенойн пенаш дега хиннад чхьагIара сурилгаш бе а йоахкаш халхабувлача кхалнаьха, тIемахойи чарахьийн, акхача оакхарий а оалхазарий а сурташца.

Цу ханна бусалба дына керте латтараштa юкъе тIа-тIа шерагIа дIаярж дийнача хIамай сурташ, общественни моттигашка хIаьта а вета а, дехка мегарг ца хиларах йола уйла. ТIаккха белгала бакъде йиш йолаш хул лакхе дийца хьадисаш а хIанз арадаьнна хилар, хIана аьлча IX-гIа бIаьшере юкъекхачалехьа довзаш хилар Ахьмад ибн Ханбала, цул тIехьагIа аль-Бухарен Муслимеи сборникаш. Уж оттадаьчар гулдарах кхоачамбаь ца Iеш, цар маIан а деш хиннад. Цар дийцад живописаца миштa хила деза а. Ахьмад ибн Ханбала шийна тIехьалаттараштa хьехам баьб: «Нагахьа санна саг бане дIачу а ваьнна, цу чу шийна йоазош бIаргадайча уж дIадоаде деза цо, хIаьта, нагахьа санна из де шийна ца мөге, аравала веза».

Юххера а, ды кхайкаберий шоай идеяш чакхъяха торо хилар цар влиянех хинна халиф аль-Мухтели 869 шера Iаьлала керте эттача хана. Дына бокъоно (шариIата) яхачунца тарлуш доацаш мел дола хIама дворепера аракхессад. Укх тайпара дувц из Х-ча бIаьшеречa историка аль-Масуде:

«Аль-Мухтели биллахIи кхомбаргахьеи дынгахьеи оаш хиннав шийн гIулакхаш; цо шийна гаргайзаб Iилмахой, законаш арадоахарий гIулакхаш лакхдаьл, хестабаьб уж... БоарамагIа леладаь цо тIадувха баракъеи цIен чеи, даар а малар а. Цо приказ деннад ганзашкара дотои дошои пхьегIаш дIалха аьнна, цо уж йохаяйтай, царех динараши дирхемаши (ахча) хьадайтад. Цул тIехьагIа, приемни залашка даьхкача сурташта тIавийрзав из, хIаьта уж дIа а доалайтад. Цо приказ деннад ковраш вIашкадетта халифашта хьалхашка ухийташ хиннача коштеп детаеш йолча боргIалаштеп урсаш хьакха а клеткаш чу доахка ломаш доаде а аьнна. Цо дIадаьхад шариIатаца нийса доагIаш доаца деррига парчови кIувсаши кIалтесса еррига хIамаши».

Сатеми сийлен эттай дворецe. Кхы мел долча вахаре сакъердамерча хIамашца цхьана цо иштта дIадаьккхад чхьагIар, дIабаьхаб илли оала кхалнах. ХIаьта а, из венна цхьа шу даьнначул тIехьагIа долла хIама хьалхагIа ше хиннача тайпара дIадоладеннад: пачхаьа чувагIа залюха а яга аьнна приказ деннад кердача халифа.

Кхетадеш да, сурташ дехкилга во могадар халифа воздействи яра боккха низ болаш хинна хила дезаш хилар. Цу гIулакха тоъал дукха ха эшар. Немецки исламоведа К. Беккара теркалдаь цIи хезача киназа дас Иоанн Дамаскина (700—756 шш.) иконашца къовсам лоаттабераштa духьала ераальча сочиненешка сурташ дехкара духьаларча моастагIаштa юкъе бусалба нах хьоахабаь ца хилар, хIаьта цун ученик Феодор Абу Куррана цул хьалхагIа а йовзаш хиннай къематдийнахьа художникашта таIазар дергхиларах йола бусалба наьха уйла. Долче, сурташ дехка ца могаделга Иоанн Дамаскин венначул тIехьагIа, цхьабакъда, IX-гIа бIаьшере йолаялалехьа вIаштIехьдаькха хиннад-кх хIаьта.

Из бакъдеш бац хьадисий цхьадола дакъа шеко йолаш хила тарлуш хилара барта бахка ца ловш бола хIанзара Iарбий Iилмахой. Сурташ дехка ца могаделга, Зекиа Мухьаммад Хьасана хетачох, Иоанн Дамаскина хезалац дикача гIулакхашна белгалдоалаш ца хинна Омейядски ков мара шийна довзаш ца хиннадаь (иштта вай деношка хьакхьчай Аббасидий антиомеядски пропаганда).

Лакхе белгалъяь, сурташ дехкилга дийхка ха цхьадолча даькъе бакъ нийслу VIII-гIа бIаьшере чакхйоаллаш Омара дото гIаьлен тIара фигуркаш дIаьяха хиларах. Цхьабакъда, культурни гIирсаш тIара сурташ дIадахар цIагIа лелаеча хIамаш тIа уж хила мегаргдац яхилга дац, 869 шера мара хиннадац из.

«Наука и религия» яхача журнала тIара, 1967 шера № 5.